laiškai lietuviams

1972 VASARIS

2

SIEKIANT VIENINGOS VEIKLOS Juozas Vaišnys, S. J. 39
ASMENYBĖ IR PAŠAUKIMAS Dr. Agota Šidlauskaitė 40
JACQUES MARITAIN — VIENUOLIS Juozas Venckus, S. J. 47
PERIODINĖS SPAUDOS GEROVĖS IR NEGEROVĖS M. Stonys 48
EILĖRAŠČIAI Charles Pegui 50
KAIP GIMĖ "ATEITIS" IR ATEITININKAI Povilas Dirkis 52
KALBA J. Vaišnys S. J. 57
LIETUVYBĖS DOLERIS A. Mironas 59
TĖVYNĖJE Danutė Bindokienė 62
KOSTO OSTRAUSKO "KVARTETAS" Ilona Gražytė 65
NAUJOS KNYGOS 66
FILMAI Eglė Juodvalkytė ir J. Vaišnys 67
ATGARSIAI 69

Šis numeris iliustruotas Algirdo Grigaičio nuotraukomis. Viršelis ir skyrių vinjetės — Algirdo Kurausko.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

1972 Jaunimo metai, nr. 2.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Dalia Aleknienė, Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S. J., Dalia Kučėnienė, Nijolė Užubalienė.
Administracija: Petras Kleinotas, S. J. ir Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription $5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1972 / VASARIS - FEBRUARY / VOLUME XXIII. NO. 2

LAISVĖ — DIDŽIAUSIAS ŽMOGAUS TURTAS —
JI IŠKELIA JĮ VIRŠ KITŲ TVARINIŲ.
LAISVĖS NIEKAS NEGALI IŠ JO ATIMTI,
JOS ATSISAKYTI GALI TIK JIS PATS.
FIZINĘ LAISVĘ GALI ATIMTI KITI,
BET DVASINĖS LAISVĖS NIEKAS NEATIMS.
SURAKINK ŽMOGŲ GELEŽINIAIS PANČIAIS,
ĮMESK VISAM GYVENIMUI Į KALĖJIMĄ,
IŠTREMK TOLI IŠ GIMTOJO KRAŠTO,
BET JO LAISVĖS NEATIMSI, NEIŠPLĖŠI.
KAI PUSGYVIS IŠKANKINTAS JO KŪNAS
GULĖS TAMSIAME KALĖJIMO RŪSYJE,
DVASIAI NIEKAS NEGALĖS UŽDRAUSTI,
KAD JI IŠKILTŲ Į MĖLYNAS PADANGES
IR SKRAJOTŲ LAISVA, KAIP ERELIS.
DAUG YRA LAISVĖJE GYVENANČIŲ VERGŲ,
BET LABAI DAUG IR LAISVŲ KALINIŲ,
KURIŲ DVASIA SKRIEJA VIRŠ KŪNO KANČIŲ.

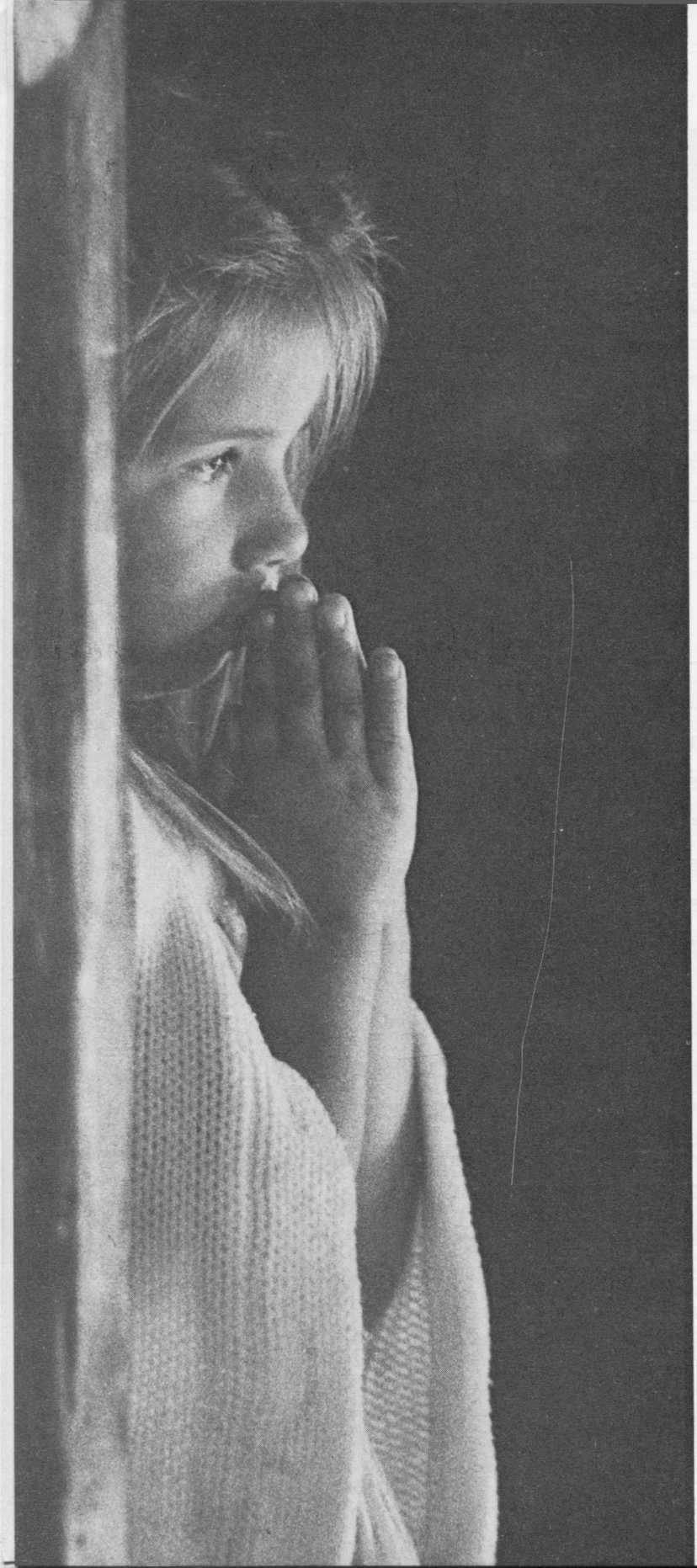

DIEVE,
kuris leidai tautas
ir įdiegei joms
laisvės troškimą,
grąžink, prašome,
mūsų tėvynei
laisvės dienas.
Tegul tie bandymai,
kuriuos tu skyrei
mūsų šaliai,
nebūna jos pražūčiai,
bet greitesniam
jos prisikėlimui
ir didesnei
jos dvasinei gerovei.
Laimink, Viešpatie, mus,
kurie buvome priversti
palikti savo gimtąją žemę.
Duok mums jėgų
ryžtingai pakelti
sunkią tremtinio dalią.
Padaryk,
kad visi mes liktume
ištikimi savo tėvynei
ir grįžtume į ją, nešdami
naują atgimimo ugnį.
Siųsk, Viešpatie,
išminties ir stiprybės
tiems, kurie dirba
mūsų tautai
ir aukojasi jos labui.
Padėk
savo tėviška meile ir globa
pasilikusiems tėvynėje
mūsų broliams ir sesėms.
Stiprink
dėl tavo vardo
ir tautos laisvės
kenčiančius,
guosk liūdinčius
ir nuskriaustuosius.
Amžiną šviesą
suteik, Viešpatie, tiems,
kurie jau yra mirę
kovos lauke. Amen.

SIEKIANT VIENINGOS VEIKLOS

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Visi nori vienybės, visi jos siekia, bet kai kurie, jos siekdami, eina tokiais keliais, kurie tegali skirti, o ne vienyti. Kai kurie labai klaidingai galvoja, kad vienybė bus tada, jeigu visi "pūs į vieną dūdą". Ne, visi pūsdami į tą pačią dūdą, vienybės niekad nepasieks, bet tuoj susiginčys ir susimuš, nes kiekvienas norės pūsti pirmutinis, kiekvienas kitam pradės tuoj prikaišioti, kad jis jau per ilgai pučia. Tegul kiekvienas pučia į kitą dūdą, bet taip, kad netrukdytų kaimynui, kad visų pūtimas derintųsi, kad išeitų harmoninga simfonija, o ne nervus gadinąs disonansas.

Laukti, kad niekad disonansų nesukeltų kiekvienas atskiras individas, būtų utopija, bet mes galime ir turime laukti, kad mūsų pagrindinių organizacijų, institucijų ir veiksnių veikla būtų harmoninga, kad vieni kitiems nekaišiotų lazdų į ratus. O nesklandumai ir disonansai įvyksta tada, kai kiekvienas veržiasi pūsti į tą pačią dūdą, kai kiekvienas nori būti vyriausias, kai nepakenčia, jei kai kuriuos darbus atlieka kiti, stovintieji šalia. Tad gal didžiausia nevienybės priežastis ir yra ta, kad nemokame pasiskirstyti darbų, nesuvokiame, koks turėtų būti vienos ar kitos institucijos pagrindinis uždavinys.

Gal būt, daugeliui viena neaiškiausių sąvokų yra Lietuvių Bendruomenė. Tikrai keista, kai kartais išgirsti kalbant, kad LB turėtų įeit į Vliką ar į Altą. Juk kas gi yra ta Lietuvių Bendruomenė? Ar tai yra kokia nors atskira organizacija, kaip daugelis kitų mūsų organizacijų, į kurią galima įsirašyti arba neįsirašyti? Ne, Lietuvių Bendruomenė tai yra *visi lietuviai*, nesvarbu ar mes turime jų sąrašus, nesvarbu ar jie moka solidarumo mokestį. Jeigu jie jokioje lietuviškoje veikloje nedalyvauja ir jos neremia, tai yra pasyvūs, bet vis tiek mūsų lietuviškosios bendruomenės nariai. Žinoma, čia turime galvoje tik laisvajame pasaulyje gyvenančius lietuvius, nes mūsų ryšiai su Lietuvoje gyvenančiais yra per daug suvaržyti ir per daug apriboti. Tad mes, visi išeivijos lietuviai, sudarome lyg "mažąją Lietuvą", kurios tikslas — burtis į darnią veiklą, organizuotis, dirbti, kad "didžioji Lietuva" taptų laisva ir nepriklausoma, kad mes galėtume arba jon grįžti, arba, kad ir čia pasilikę, su ja nekliudomi bendrauti ir jai padėti.

Gal būtų prasmingiau rinkti ne JAV LB Tarybą, bet Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Taryba, kuri būtų lyg tos "mažosios Lietuvos" seimas. Vlikas būtų Užsienio reikalų ministerija; Švietimo Taryba — Švietimo ministerija; Kultūros fondą reikėtų perorganizuoti į kokią nors Kultūros ministeriją ir duoti jai aiškesnį veidą ir aiškesnius uždavinius, negu dabar turi Kultūros fondas. Na, o kas būtų Altas? Aišku — Užsienio reikalų ministerijos (Vliko) padalinys, palaikąs ryšius su JAV vyriausybe, jeigu jis tuos ryšius galėtų geriau palaikyti, negu pats Vlikas.

Kiekviena minėta institucija turėtų labai aiškią savo veiklos dirvą ir viena kitai nekliudytų, bet padėtų. O tiek ginčų sukėlusį pinigų rinkimo klausimą 16-tosios vasario proga taip pat būtų galima labai lengvai išspręsti: arba susitarti, kad jie eitų kuriai nors vienai institucijai, arba aukų lapeliuose būtų galima pažymėti, kuriai iš jų ir kiek aukotojas skiria.

Taip pat daug kam nepatinka dabartinis Vliko sudarymo būdas. Jį sudaro esamų ar buvusių partijų atstovai. Tuo būdu norima pabrėžti jo tęstinumą ir, gal būt, jam duoti daugiau svorio. Būtų galima labai abejoti, ar jis, tokiu būdu sudarytas, turi daugiau svorio kitų vyriausybių akyse. Žinome, kad

diplomatinėse sferose tęstinumas pripažįstamas tik diplomatinei tarnybai, o į kitas institucijas žiūrima kaip į išeivių kūrinius. Tad jeigu demokratiniu būdu visų išeivių būtų išrinkti atstovai į Vliką, jis turėtų nė kiek ne mažesnį autoritetą. Galima net galvoti, kad dabartinis jo sudarymo būdas svetimtaučiams gali gana keistai atrodyti ir mus nekaip atestuoti. Jie galėtų taip pagalvoti: "Jūs, tokia maža tik trijų milijonų tauta, buvote ir esate susiskaldę net į keliolika partijų? Tad visai nenuostabu, kad ir nepriklausomybę praradote!"

Dar viena abejonė ir Lietuvių Bendruomenei. Kažin ar būtinai reikalingos tos dvi lygiagretės institucijos: Tarybos prezidiumas ir Centro valdyba? Ar visas vadovavimo ir organizavimo funkcijas negalėtų geriau atlikti tik viena institucija? Jeigu yra daug veiklos sričių ir daug darbo, tai galima steigti įvairias specialias komisijas, kaip dabar jau ir stengiamasi daryti.

Tai yra kelios mano asmeniškos mintys. Neteigiu prisispyręs, kad jos būtinai teisingos. Gal aš klystu. Būčiau labai dėkingas, jeigu kas nors tas klaidas nurodytų.

ASMENYBĖ IR PAŠAUKIMAS

DR. AGOTA ŠIDLAUSKAITĖ

Asmenybė yra psichofizinė individo sąranga, atsispindinti bet kurioje jo elgsenos plotmėje ir išreiškianti jo įgimtas savybes bei gyvenimo patirtį. Asmenybė yra tai, kas skiria vieną asmenį nuo kito, dėl to asmenybė kiekvienam yra savita. Taip asmenybę aptariant, kiekvienas žmogus yra asmenybė, nesvarbu ar jis bus genijus, ar visai negabus; ar jis bus pasiekęs aukštos kultūros, ar negalėjęs pasiekti aukštesnio išsilavinimo; ar jis bus subrendęs visuomenės narys, ar tik į savo ateitį kelią beskinąs jaunuolis arba tik dabartimi begyvenąs vaikutis.

Asmenybė nėra būdvardis kito kokiai nors iškilesnei savybei pažymėti, bet daiktavardis; tai nėra asmens savybė, o pats asmuo, individas. Asmuo (persona) yra bendrinė sąvoka, išreiškianti visų žmogiškų individų priklausomybę tai pačiai gyvių rūšiai. Asmenybė (personalitas) yra specifinė sąvoka, išreiškianti kiekvieno individo esmines savybes ir pabrėžianti kiekvienam savaimingus specifinius bruožus.

Asmenybė reiškia ne vien tik kad aš esu žmogus, bet kad esu šių dienų žmogus, šio šimtmečio, šio žemyno, šios kultūros, šio išsimokslinimo, šios šeimos ar šios bendruomenės narys. Turėtų būti aišku, kad pašaukimo sąvoka yra palenkta čia pateiktai asmenybės sąvokai.

ASMENYBĖS ESMĖ

Asmenybė, aptarta kaip psichofizinė sąranga ar žmogiškųjų individo savybių organizacija, atrodo lyg dvilypė egzistencijos forma. Iš tikrųjų asmenybė yra vienalytė žmogaus gyvybės apraiška.

Kiekvienas individas turi savo gyvenimo istoriją. Toji žmogaus gyvenimo istorija yra jo asmenybės raida. Žmogus, kaip asmuo, toks gimsta ir toks miršta. Atseit, asmuo visada lieka tos pačios žmonijos šeimos narys. Kiekviena asmenybė, kaip ir kiekviena kita gyvybės forma, prasideda iš sėklos ir išsivysto į vis sudėtingesnę organizaciją struktūros atžvilgiu ir į vis tobulesnę būtybę savo apraiškomis, savo veiksmų atžvilgiu.

Kai kalbame apie asmenybę, paprastai turime mintyje suaugusio žmogaus vienokią ar kitokią asmenybę, t. y. jau išsivys-

čiusią, išplėtotą. Daug kas net bando teigti, kad vaikas visai neturi asmenybės. Šis teigimas, be abejo, yra pagrįstas įsitikinimu, kad asmenybė yra tik auklėjimo išdava ir tik aplinkos įtakų pasekmė. Deja, reikia pripažinti nepaneigiamą faktą, kad toje aplinkoje, toje pat šeimoje kiekvienas narys neišvengiamai išsivysto į visai skirtingą asmenybę ir turi ypatingus savo bruožus. Biologinis pagrindas, ir tai ne vien grynai fizinės savybės, pvz. morfologinė struktūra, dydis, kūno tipas, bet ir protinės savybės, pvz. žmogaus gabumas, temperamentas, yra fiziniai arba neurofiziologiniai duomenys. Aplinka ir auklėjimas negali nekreipti dėmesio į tą medžiagą, iš kurios žmogus yra pagamintas. Auklėjimas tik apipavidalina tai, kas prigimties yra duota. Tad visai teisingai galime teigti, kad vaikas jau turi asmenybę arba bent jos branduolį. Aplinka tik gali šią asmenybę išplėtoti, arba apleisti, arba net sužaloti. Kiekvienas žmogus yra asmenybė, tik galima kelti klausimą, kokia yra toji mūsų asmenybės sąranga.

Kuo mažiau asmenybė yra išplėtota, tuo labiau šio žmogaus veiksmai yra nužymėti įgimtų biologinių bruožų. Kuo labiau ji yra išpuoselėta, tuo daugiau tame asmenyje yra kultūrinių ir dvasinių bruožų. Kaip yra neįmanoma išplėtoti asmenybės, nekreipiant dėmesio į prigimties ypatybes, taip sunku yra išnarplioti ir atrinkti, kas priklauso prigimčiai ir kas kultūrai bei auklėjimui, kai asmenybė jau yra susikristalizavusi.

Šią prigimties ir auklėjimo bei kultūros įtakų sąveiką lengviau įsivaizduoti palyginimu. Gyvybei išlaikyti reikia sveikų plaučių ir gryno oro. Kuris jų labiau reikalingas? Kokia nauda iš organo, jeigu jam nėra tinkamos aplinkos? Bet ir geriausia aplinka gyvybei gali būti reikšminga tik tada, jei organas yra sveikas ir pajėgus.

Kaip gyvybė yra organo bei organizmo ir jį supančios aplinkos išdava, taip asmenybė yra prigimties ir kultūros išdava. Ji nėra nei fizinė, nei psichinė atskirai, bet psichofizinė drauge, t. y. tokia kiekviename žmogaus veiksme. Ar žmogus valgo, ar geria, ar dirba rankomis ar protu, kiekviename veiksme jis pasireiškia kaip integralinė asmenybė. Kiekvienas mūsų veiksmas, kaip veidrodis, išreiškia visą žmogų. Dažnai žmogaus fiziniai negalavimai yra psichinių sutrikimų išdava, bet ir psichinės ligos gali priklausyti nuo fizinio silpnumo. Tik sveikame kūne gali būti sveikas protas. Psichosomatinė medicina ir šventųjų heroiškos dorybės aiškiai iliustruoja psichofizinio pagrindo vienalytiškumą žmogaus asmenybės sąrangoje. Psichiniai paliegėliai ar šventieji gali išsivystyti iš kiekvieno žmogaus. Ar daugiau išsivystys vienas, ar kitas, priklauso nuo asmenybę sudarančių elementų išvystymo ir sutvarkymo.

PSICHOFIZINIAI ASMENYBĖS SAVUMAI

Gal būtų naudinga paanalizuoti vieną kitą asmenybę charakterizuojantį bruožą ir pailiustruoti organizmo su aplinka sąveiką.

Ūgis, fizinis pajėgumas, grakštumas, estetinis grožis yra žmogui duotos gamtos dovanos. Kūdikių, o vėliau berniukų ir vyrų, ūgis ir svoris yra didesnis, negu mergaičių ir moterų. Dėl to jie pradeda kiek vėliau vaikščioti, bet labiau yra pasinešę į sportą ir fizinį rungtyniavimą. Mergaitės būna kiek smulkesnio sudėjimo, bet greičiau vystosi ir lieka mažesnio ūgio. Ir žemesnės kultūros tautose vien iš patyrimo išsivystė nusiteikimas vyro atžvilgiu: jis turi būti stiprus ir didelis. Jeigu jis yra mažesnis ir silpnesnis, dėl to nemažai sielojamasi. Vaikas tai pastebi. Jis jaučiasi "kitoks", savo ūgį bando pakelti "žygdarbiais". O jeigu jis per didelio ūgio, tai tarp jaunesnio amžiaus vikrių ir apsukrių mažiukų jaučiasi visada paskutinis.

Nors dabar jau ir žinoma, kad biologiškai moteris nėra silpnesnė už vyrą, bet per šimtmečius tik dėl jos smulkesnės sudėties ir mažesnio fizinio pajėgumo išsivystė nuomonė, kad tai "silpnoji lytis". Ir ne viena moteris tai pabrėžia visuomenėje. Kūno vikrumo ir grakštumo savybė atsispindi ir moters kalboje, ištarime. Kalbos trūkumų daug daugiau turi vyrai, negu moterys. Mergaitės pradeda anksčiau kalbėti ir bū-

na daug šnekesnės. Šokis yra moters meno šaka. Mūsų civilizacijoje ir pajėgūs baletui vyrai bijosi scenos, bijo būti pravardžiuojami moterimis. Jei vyras nėra gražus, niekam dėl to galvos daug neskauda, bet jei mergaitė nėra patraukli, tai pirmiausia patys tėvai lyg jaučiasi nusikaltę. Dažnai bando šį "trūkumą" pataisyti ypatingu tos mergaitės puoselėjimu. Vaikas tai greitai pastebi. Jeigu ji bus laikoma gražuole, nors šių ypatybių visai neturės, tai ir vėliau nesugebės savęs objektyviai vertinti. Jeigu mergaitei buvo duota suprasti, kad jai trūksta "esminių" moters savybių, kad nuo to priklauso jos likimas, tai ji tikrai bus įsitikinusi, kad jai nėra vietos jaunųjų draugystėje ir kad gyvenime ji nieko negalės pasiekti.

Tokiu būdu grynai organizmo savybės ilgainiui tampa vidinėmis savęs vertinimo svarstyklėmis. Ypač žmogaus asmenybę iškelianti arba visai sunaikinanti yra jo sveikatos savybė. Liguistas vaikutis, be abejo, turi daug sunkumų įsigyti gyvenimo patirties. Tai gali atsiliepti ir į jo intelektualinį išsivystymą bei socialinį išsiugdymą. Bet jeigu tėvai ir aplinka per daug rūpinasi jo sveikata, tai jis pamažu įsitikina, kad yra gera būti ligoniu. Jei vėliau jis bus drąsinamas įsijungti į pajėgiųjų eiles, tai jis tuoj pastebės, kad sveikųjų gyvenimas nėra toks lengvas. Daug chroniškų ligonių yra psichosomatiški. Tokiais jie yra tapę dėl to, kad liga buvo per daug pabrėžta, o ligonis buvo visai pasyvus šiame reikale. Tai dar labiau paaiškėja, palyginus ir su visai priešingu reiškiniu: labai daug ligotų asmenybių dirba, gyvena ir yra giedrios nuotaikos. Jie kartais pasiekia labai daug, nežiūrint savo ligos, vien dėl to, kad, užmiršdami savo negalavimus, gali atpalaiduoti savo dvasinius ir psichinius išteklius darbui ir kūrybai.

PSICHINIAI ASMENYBĖS SAVUMAI

Jeigu jau tokios savybės, kaip ūgis, gražis, sveikata, tampa integraline asmenybės dalimi, tai juo labiau protinis pajėgumas ir socialinis jautrumas, t. y. jautrumas kitų atžvilgiu.

Tarp begalybės įvairių gyvūnų žmogus yra vienintelis, kuris pajėgia sukurti kultūrą. Ypač ji atsispindi jo išradingume. Tik šios savybės dėka žmogus, nežiūrint savo jautrumo klimato sąlygoms, nežiūrint jo maisto reikalavimų, pajėgė apsigyventi visame žemės rutulyje, ko nė viena kita gyvūnų rūšis, priklausanti nuo gamtos sąlygų, nepajėgė padaryti. Maža to. Nepalankios klimato sąlygos pastūmėjo žmogų į išradingumą. Kultūra yra žmogaus išradingumo išdava.

Žmogus taip pat pastebėjo, kad savo gerbūviui pakelti jam gali būti labai naudingas kitas tos pat rūšies individas. Nors socialumo pradų randama net kai kuriose vabzdžių rūšyse, bet tik žmoguje socialinė organizacija pasiekė aukščiausią laipsnį. Savo fizinei ir psichinei gerovei pakelti žmogus naudojasi ne tik vienaamžiais ir vienalaikiais, bet rašytinės kalbos ir kitų komunikacijos formų dėka jis gali naudotis ištisų kartų išradingumu. Jam yra prieinami šimtmečių lobiai.

Visi žmonės apdovanoti gabumais, bet ne visų jie yra vienodi ir ne visi turi vienodas sąlygas tiems gabumams išvystyti. Vieniems mokslo sąlygos yra geros, jiems nieko netrūksta, tik užtenka išmokti tai, kas knygose parašyta. Kitų gyvenimo sąlygos yra sunkios. Jiems reikia kovoti, siekiant mokslo. Tokiems gali būti labiau sužadintas kūrybingumas. Arba štai šeimoje vienas pernelyg giriamas, nesvarbu ką jis moka ir ką jis dirba. Kitas, nesvarbu kaip jis elgtųsi, niekad nepajėgia tėvų patenkinti. Natūralu, kad kiekvienas pagal savo pergyvenimus pajus save ir savo protinių pastangų vertę.

Vienas gimsta šeimoje, kur visi jam tarnauja. Jis auga kaip princas. Kaip jis pajėgs persiorientuoti, kai staiga bus tik eilinis mirtingasis tarp draugų ar tarp svetimųjų? Tokiam jaunuoliui bus nepernešama našta visa socialinė tvarka, kur paklusnumas autoritetui yra neišvengiamas, kur laukimas savo eilės ir lygaus amžiumi įsakymo klausymas bus būtinas. Antra vertus, jei vaikas ar jaunuolis yra priverstas da-

lintis su kitu, skolintis, sugrąžinti, padėkoti, tada jam kitų žmonių egzistavimas atrodo būtinas, neišvengiamas, reikalingas. Nuo to, kaip dabartinėje civilizacijoje bebręstąs žmogus bus įvestas į socialinę bendruomenę, priklausys, kaip jis išgyvens savo santykius su kitais: ar jis bus jautrus tik sau, ar ir kitiems. Suaugusiam žmogui tas jo nusiteikimas ir kasdieninė praktika tampa jo asmenybės dalis, jo asmeninis charakterio bruožas.

DVASINIAI ASMENYBĖS SAVUMAI

Dabartinėje kultūroje, kai civilizacija yra taip toli paženguši, socialumas įgauna visai kitą charakterį. Atskiras žmogus gali naudotis ne tik prieš jį gyvenusių kartų išradingumu, bet pradeda pasijusti lyg vabzdžių kolonijos narys, priverstas prieš savo norą gyventi skruzdėlyne, daryti taip, kaip kitos skruzdėlės daro. Šiandien žmogus ne tiek turi ieškoti kitų bendruomenės narių, kad rastų pagalbos rungiantis dėl patogesnių gyvenimo sąlygų, bet turi surasti būdus apsisaugoti, kad jo individualybė nebūtų visiškai tos visuomenės sutrempta. Tiek daug reikia atlikti, žinoti, daryti, reikia jaustis ir elgtis taip, kaip kiti, kad nebėra laiko ieškoti, kurti, jausti save ir išgyventi visas gamtos ir kultūros gėrybes, kaip savo asmeninio džiaugsmo šaltinį. Visos vidurkio žmogaus pastangos yra orientuotos į pasisavinimą visa to, ką kultūra yra davusi, net iki visiško savisąmonės nustelbimo.

Tai priveda prie trečiosios rūšies asmenybės savybių, prie žmogiškosios sąmonės puoselėjimo. Žmogus nėra tik biologinė būtybė. Jis įgimto proto dovanų dėka išvystė kultūrą ir civilizaciją, palenkdamas gamtą savo tarnybai. Šioje raidoje jis priėjo prie to, kad turi išrasti priemonių gintis nuo savo paties išradingumo. Jau nebe natūrali gamta yra žmogaus priešas, bet gamta, mokslo genijų dėka pajungta žmogaus socialinėms institucijoms. Nebe kito žmogaus stoka, bet minios baimė, baimė viešosios nuomonės botago yra dvasinis ir kultūrinis klimatas, kuriame žmogus šiandien gyvena.

Žmonija turėjo išeiti iš savo vaikystės, turėjo išgyventi brendimo laikotarpį, turėjo pasiekti tokį amžių, kai savisąmonė yra visiškai išsivysčiusi. Primityvaus ar priešistorinio žmogaus gyvenimas buvo biologinio lygio, jis rungėsi su gamta, kaip ir kiti gyvūnai, dėl biofizinės egzistencijos. Senojo pasaulio kultūros išliko iki šių dienų majestotiškuose civilizacijos palaikuose. Dėl to į gaivalingą socialinę organizaciją išsišakojo kūno kultūra, maisto gaminimo įrankiai, susisiekimo priemonės, agrikultūra, prekyba. Tuo pat metu išryškėja žmonijos žemės gėrybėmis nepasiekiamos laimės ilgesys ir siekimas.

Pirmieji persilaužimo ženklai, psichologiškai imant, yra žmogaus prigimties ir jo išgyvenimų projekcija, sukuriant dievybės idealą pagal savo paveikslą. Kiek vėliau vis aiškiau pasireiškia žmogaus sukilninimo pastangos, t. y. antropocentrinės moralinio pobūdžio filosofijos. Tik pagaliau laike subrendusiai žmonijai atidaromos durys į paskutiniąją stadiją — apreikštąją religiją. Tik krikščioniškoji kultūra įprasmina žmogaus paskirtį. Jis neateina į šį pasaulį tik kaip laikinė ir paskira gamtos apraiška. Jis gimsta laike, tam tikrame istorijos periode, yra apdovanotas prigimties dovanomis, fizinėmis ir psichinėmis savybėmis, bet tik tam, kad savąja egzistencija, savo kūrybingumu atskleistų ir įgyvendintų amžinąjį Dievo Kūrėjo apreiškimą.

Žmogaus gyvenimo istorija yra žmonijos raidos santrauka. Kaip kūdikis ir jaunas vaikas, kiekvienas žmogus yra biologiškai determinuotas. Jo veiklos motyvai yra vien fizinės egzistencijos išlaikymas. Jis, panašiai kaip žemesnieji gyviai, domisi aplinka tik tiek, kiek ji atsako į jo vidinius pageidavimus. Gerai, kad šis laikotarpis yra labai trumpas. Ne daugiau kaip pora metų. Jis greitai išmoksta atpažinti, apspręsti aplinką ir išrasti priemonių palenkti ją savo norų patenkinimui. Pirmiausia jis naudoja suaugusius žmones, ne kaip autoritetus, bet kaip priemones. Jeigu ši situacija kiek ilgiau užtrunka, žmogaus socialumo savybė sužalojama. Jeigu jis mato, kad suaugęs

žmogus jam padeda surasti kitokių būdų pasiekti ko nors gero, tada toks tarp trejų ir šešerių metų amžiaus vaikutis persiorientuoja ir tampa jau nebe egoistiškai, bet altruistiškai nusiteikusi žmogiška būtybė. Mokyklos amžiuje vaikas jau yra visai socialus sutvėrimas.

Grupės gyvenimas išmoko vaiką nusileisti, palaukti, dirbti drauge. Ne santykiaudamas su tėvais, bet bendraudamas su sau lygiais, vaikas išlygina savo bendruomenei priklausymo savybes. Bet didžiausiame socialinio arba grupės gyvenimo įkarštyje, tarp 12 ir 14 metų, jaunimas pradeda vienas kitu bodėtis. Iš masinio bendravimo jie pereina į asmenines draugystes, pradeda ilgėtis net idealių suaugusiųjų. Per suaugusiųjų ideališkumą jaunuoliai pradeda suvokti savąjį idealą ir pajusti save jau suaugusiu. Be abejo, individo istorijoje, kaip ir žmonijos istorijoje, tie idealai čia nėra nei objektyvūs, nei absoliutūs. Jie tik išreiškia savęs projekciją į ateitį. Po šio pereinamojo laikotarpio jau galima kalbėti apie jaunuolio entuziazmą ir pasiryžimą sukurti savo gerovę.

Vaikas mokyklos suole, kaip ir priešistorinis žmogus, nesąmoningai yra mokomas naudoti kultūros instrumentus: kalbą, sąvokas ir idėjas, kurias vyresniosios kartos laiko būtinomis. Paauglys, jau visa tai pasisavinęs, pradeda ilgėtis asmeniškos gerovės, pradeda ieškoti vietos ir galimybių savo asmenybei išreikšti. Jis siekia sukurti savo stilių. Jaunuolis, kad ir be aiškios sąmonės, į kur jis vairuoja, yra akcijos ir dinamizmo žmogus. Tik kai jau subręsta, kai pasiekia dvidešimt ar daugiau metų amžiaus, pradeda kritiškai save egzaminuoti, klausti kitus ir save, kuriam tikslui jis gyvena. Tad neišvengiamai tenka išgyventi kritiškų momentų. Kai kam tie momentai būna be galo sunkūs, kad jų neperneša ir palūžta.

Kaip biologiškai, taip ir psichologiškai, kaip filogenetiškai, taip ir ontogenetiškai kiekvienas turi pereiti visus evoliucijos laipsnius ir išgyventi kiekvieną vystymosi fazę. Niekas nei prigimtiniu paveldėjimu, nei kultūriniu lobiu nėra automatiškai apdovanotas. Įgimtieji prigimties atributai, paveldėjimu perduoti psichinių savybių pradai ir kultūriniai asmenybės bei charakterio bruožai išsivysto laike, individo aktyviu susitikimu su fizine, socialine ir kultūrine aplinka.

PAŠAUKIMO ESMĖ

Jeigu augimo laikotarpiu asmenybės sąranga nepažeista, tai suaugęs žmogus pajėgia įžvelgti į savo asmenybės raidą. Jeigu aplinka jam buvo pateikta ne chaotišku mišiniu, bet pagal vertybių gradaciją ir aiškiai bei įsakmiai, tai suaugęs žmogus gali objektyviai apspręsti jį supantį pasaulį ir tai, kas tame pasaulyje skaitoma vertybe arba kas jam asmeniškai yra brangu ir vertinga.

Pašaukimas yra kultivuoto asmens vidinis balsas įsakmiai jam išreiškiąs tai, kas yra vertybė, dėl ko jis šiame pasaulyje gyvena ir kam visos jo prigimties protinės bei kultūrinės vertybės yra palenktos. Pirmoje eilėje pašaukimas yra ne viešas, bet grynai asmeniškas išgyvenimas: yra savisąmonė ir tai ne šeimoje, ne bendraamžių tarpe ar profesijoje, net ne visuomenėje. Tai yra laiku neapribotų ir nekasdieninių, bet esminių egzistencialinių problemų savisąmonė ir suvokimas. Tai išgryninta išpuoselėtos sielos būsena. Kaip kiekviena kita žmogaus gyvenimo ir išgyvenimo forma, taip ir pašaukimas turi savo raidą ir savo istoriją. Ji yra kiekvienam mūsų savita, kaip kiekvienas esame skirtingi biologiškai, fiziškai ir psichiškai.

PAŠAUKIMO SĖKLA

Šia prasme pašaukimas yra antitezė likimo sąvokai. Nė vienas mūsų nesame pasirinkę, nei kuo, nei kur, nei kada gimti. Kiekvieno žmogaus, nesvarbu kur ir kada jis būtų gimęs, gyvybės išlaikymas ir savo asmenybės išugdymas yra rungtynės su aplinka. Iš tokios pusės žiūrint, dažnai kova gali pasirodyti beprasmė; gyvybė, juo labiau psichinės savybės ir dvasiniai bruožai, neverti pastangų. Ne naujiena, kad tiek

daug yra pesimizmo, prislėgimo, jei ne fizinių, tai bent moralinių savižudybių. Tik pirmojoje stadijoje, grynai biologinėje plotmėje, asmenybės ugdymo raidoje žmogus, lyg žemesnis gyvis, gali gyventi be liūdesio ir be sąžinės priekaištų apie savo pašaukimą prasmingesniam gyvenimui. Bet kai tik protinės savybės išsivysto ir kai individas gali pajėgti mintimi aprėpti toliau už savo akiračio ribų, dvasios nerimas pradeda jį kamuoti. Jau ir šis nerimas yra didelė malonė. Tai variklis — vidinis motyvas ieškoti, kas tą nerimą numalšintų.

Kaip oras plaučiams, taip aplinka socialinėje sąrangoje ir kultūrinėje plotmėje yra nerimo numalšinimo objektas. Jei dvasinio nerimo malšinimui kultūrinė aplinka nepateikia deguonies, tai jo pasekmė yra dvasinė asfiksija. Platesniąja prasme socialinės bendruomenės ir artimesniąja prasme šeimos celiulės pareiga yra aprūpinti beaugančią asmenybę pilnutinei jos plėtotei reikalinga medžiaga.

Čia galima pastebėti, kad kuo mažiau yra išsivystę gyviai, tuo mažiau yra skirtumo tarp vienos rūšies individų. Kuo aukščiau jie yra pakopę zoologiškoje klasifikacijoje, tuo daugiau atsiranda individualinių skirtumų. Žmogus šiuo atžvilgiu yra taip toli pažengęs, kad biologiškai ir fiziologiškai negalima atrasti to paties genetinio sudėjimo dviejų individų. Statistiniai apskaičiavimai sako, kad teoriškai reikėtų 33 trilijonų gyvybės užsimezgimų, kad iš vienos poros tėvų galėtų gimti du identiški vaikai (žinoma, čia nekalbama apie identiškus dvynukus).

Gamtamokslį mylintiems studiozams nereikia kitos knygos išskaityti Dievo didybei — tai yra pati gamta. Biologiją studijuojantiems pasidaro ne tik suprantamos bet savaime aiškios tiesos, kurias šventieji išskaitė intuicija ir apšvietimu. Kiekviena siela yra sukurta atskirai, kiekviena siela turi įgyvendinti atskirą Dievo - Žmogaus bruožą. Kiekvienas žmogus yra savitas ne tik išvaizdos ir morfologijos atžvilgiu. Jis toks yra pačia intymiausia savo vidine sąranga. Psichinės savybės išsivysto ant biologinio pagrindo. Ir jos yra neišvengiamai skirtingos. Tik tuščias svajotojas gali manyti, kad kur nors pasaulyje yra dvynukė siela, kurioje kaip veidrodyje atsispindi jo vidiniai išgyvenimai ir jausmai. Iš tikrųjų kiekviena siela, kiekvienas žmogus yra savitas pasaulis.

Pašaukimas yra ne tik suvokimas žmogaus pozicijos sutvertame pasaulyje Dievo atžvilgiu, t. y. pripažinimas, kad visas sutvertasis pasaulis yra jam palenktas ir jo siekia. Pašaukimas yra ir suvokimas labai asmeniškų savo įgimtų savybių. Mūsų sveikatos stovis, gabumai, talentai yra Dievo duoti ir jam palenkti. Gyvūnijoje, nors mums tai atrodo ir labai žiauru, viena gyvių rūšis yra palenkta kitos egzistencijai. Individas ten yra tik priemonė rūšies išlaikymui. Žmonijoje jau aiškiai matoma, kaip kova dėl gyvybės išlaikymo jau yra nebe vienas kito sunaikinimas, bet bendras jėgų suėmimas draugėn kovai prieš bendrą priešą ar kovai dėl bendros pažangos. Tiems, kurie yra išpuoselėję dvasines savybes, bendravimo tikslas nebėra kova dėl trumpalaikių egzistencijos reikalvimų, bet įjungimas savo fizinių bei protinių jėgų ir visos savo egzistencijos palenkimas galutiniam žmogaus asmenybės ištobulinimui. Žmogaus tobulumo aukščiausias laipsnis yra Dievžmogio idealas. Be abejo, kaip pilnai išvystytos asmenybės, taip ir pašaukimų atžvilgiu sąmoningos sielos yra ne masinės, bet labai retas dalykas.

RELIGINIS PAŠAUKIMAS

Religinis pašaukimas yra arba turėtų būti tobulumo siekiančios asmenybės išraiška. Asmuo, norėdamas užsiangažuoti religiniam apaštalavimo darbui, pirma turi pasiekti vidinę harmoniją: pažinti save ir visiškai išvystyti savo savybes. Tik tada jis galės pasiaukoti ir save paaukoti. Niekas negali duoti to, ko pats neturi. Tik kontempliatyviai nusiteikęs žmogus gali tikrai pažinti save ir priimti savo asmenybę tokią, kokia ji yra, be jokio pasididžiavimo ar pesimizmo. Jis pasiaukoja Dievui, kad jo įgimtos ar pastangomis įgytos savybės bū-

tų šimteriopai padaugintos. Religinis pašaukimas nėra nei savyje gyvybės principo paneigimas, nei sveikatos, nei talentų sulaužymas. Pašaukimas nėra atsisakymas siekti kultūrinių vertybių. Antra vertus, pašaukimas nėra ven rūpinimasis savo sveikata, savo gerove ir savo proto lavinimu. Pašaukime turi būti visa tai, bet tik Dievo kryptimi orientuotoje santvarkoje.

Laiko dvasia, socialiniai bei politiniai įvykiai ir bendra kultūrinė struktūra padiktavo atskirus vienuolijų statutus ir nustatė jų uždavinius. Nuo kūno labdarybės darbų per auklėjimo institucijas šiandien vienuolijos orientuojasi į visuomeninę ir socialinę veiklą. Vienuolijų steigėjai yra įžvalgios asmenybės ir kontempliatyvios sielos. Jų pastangos yra ne vien tik kritika to, ko trūksta, bet visada pozityvus žingsnis žmonijos natūraliam ir dvasiniam tobulinimui. Jeigu kasdieniniame vienuolijų gyvenime ne visada tai pastebima, tai tik dėl to, kad ir vienuoliai, būdami žmonės, kartais prasižengia savo pašaukimui. Kartais, deja, ir vienuolynai pasidaro tik eilinės kultūrinės įstaigos, nieku nesiskiriančios nuo pasaulietiškų institucijų. Pasauliečiai ar šiaip laicistinės dvasios asmenybės gali dažnai suklupti ir ugdyti tik psichofizines savybes, kurios apsiriboja tik kultūriniais tikslais. Tai charakteringa plačiajai šių dienų masei. Bet dvasinio luomo asmenys, jeigu tik tuo apsiriboja, praranda savo pašaukimą, jaučiasi nepatenkinti ir visai be reikalo palūžta.

Esminis skirtumas tarp individo, turinčio pašaukimą, ir to, kuris gyvena tik gamtos įstatymų plotmėje, yra jo savisąmonė. Ji, kaip vidinis balsas arba specialus pajautimas, pašauktajam primena ir nurodo Dievą ne kaip toli esantį ir nepasiekiamą, bet kaip prieinamą, esantį čia, jo sukurtame pasaulyje. Kaip žvaigždynai, tvariniai ir pasaulinio masto ar artimesnieji įvykiai, taip ir jisai pats jaučiasi neišvengiamai, organiškai pajungtas Dievo manifestacijai. Kunigas, "alter Christus", ne vien darbais, bet visa savo esme tęsia apreiškimo darbą, skelbia, kaip Kristus, savo gyvenimu Tėvo valią. Vienuolis ar vienuolė yra organizuotas Kristaus bendruomenės narys, be kurio, kaip be priemonės, laike ir erdvėje Dievo Žodis negalėtų tapti kūnu.

Kunigas ar vienuolis, be abejo, yra žmogus, organizmo, visuomenės ir kultūrinių sūkurių dalis. Šia prasme jis yra kaip ir kiekvienas kitas žmogus. Skirtumas yra tik tas, kad pašauktasis yra dvasine, o ne tik fizine ir protine prasme subrendęs žmogus. Jis aiškiai žino vertybių gradaciją, t. y. kas reikia daryti pirma, o ką galima atidėti ir be ko galima apsieiti. Jis yra išplėtojęs savo asmenybę iki aukščiausio laipsnio.

PAŠAUKIMAS — TOBULOS ASMENYBĖS IŠRAIŠKA

Pašaukimas yra asmenybės atbaigimas. Kiekviena pilnai išsivysčiusi asmenybė turėtų prieiti iki to laipsnio. Tada skirtumas tarp individų būtų tik prigimtinių talentų ir gabumų plotmėje. Intencijų atžvilgiu visi būtų tobuli. Dėl ko taip nėra, jau yra teologijos mokslo objektas. Faktas, kad tik labai maža dalis tegirdi Dievo balsą. Ir tarp tų, kurie oficialiai pasuka į pašauktųjų eiles, yra didelė dalis nusivylusių, aklų, susimaišiusių. Dabar yra ne tik pašaukimų stoka, bet ir tarp pašauktųjų stoka šventųjų, t. y. prigimties mastą pranešančių asmenybių. Tai yra įsisąmoninimo stoka. Krikščioniškoje kultūroje ne Dievas turi būti sužmogintas, bet žmogus sudievintas. Ne Dievui turi būti priskiriamos biofizinės savybės, kaip prieškrikščioniškoje eroje, bet žmogaus gyvenime turi būti įkūnytos dieviškosios savybės.

Pašaukimų ugdymas reiškia ugdymą pilnutinių asmenybių. Asmenybės ugdymas apima sveiką fizinę prigimtį, socialinį jautrumą, intelektualinį pajėgumą. Vaikas, dar protiškai nepajėgus, kaip ir žemesnieji gyviai, automatiškai gyvena gamtos ir Dievo įstatymais. Tik tas, kuris savo protu sugeba apspręsti kitus ir įžvelgti į save, gali suvokti Dievo esmę skirtingų egzistencijų formomis. Tik tas, kuris pajėgia susikaupti ir išklausyti, kuris gali save palenkti ir paklusti, gali apsispręsti ir ištesėti pašaukime.

JACQUES MARITAIN – VIENUOLIS

JUOZAS VENCKUS, S. J.

Neseniai laikraščiai pranešė, kad Jacques Maritain, garsus katalikų filosofas, teologas ir diplomatas, sulaukęs 90 m. amžiaus, tapo vienuoliu, įstodamas į Mažųjų Jėzaus Brolių vienuolyną Rangueil, Toulouse, Prancūzijoje. Tame vienuolyne jis jau gyveno nuo savo žmonos mirties 1960 m., kur daug mąstė, meldėsi ir rašė savo veikalus, jau išverstus į daugelį kalbų. Maritain gimė 1882 m. Jis yra konvertitas, perėjęs į katalikybę iš protestantų. Pradžioje nepraktikavo jokios religijos. Būdamas dar tik 13 m. amžiaus, jau save vadino tikru socialistu. Studijuodamas Sorbonos universitete, susitiko su studente Raissa Oumansoff, Rusijos žyde, kurią vedė 1904 m. Abu buvo jauni, abu netikintys, abu audringi, abu, kaip laivelis be vairo, mėtomi audringų religinių ir filosofinių bangų jūroje. Gyvenimas abiem pasidarė be prasmės, be reikšmės, visai nevertas gyventi. Abudu jau buvo nutarę nusižudyti. Tą tamsią naktį atsirado žvaigždė, kuri, kaip išminčiams Betliejuje, parodė kelią.

HENRI BERGSON (1859 - 1941)

H. Bergson, gimęs žydų šeimoje, jaunas būdamas nepraktikavo jokios religijos. Studijavo matematiką, fiziką ir gamtos mokslus. Gamtos mokslų šviesa jam įžiebė naujo gyvenimo viltį. Bergson suprato, kad materializmas užmuš žmogaus sielą. Descartes įtakoje jis nusprendė: "Cogito ergo sum" — "Aš mąstau, todėl esu", o ne — "Aš virškinu, todėl esu". Bergson sukūrė dvilypę filosofiją: gamtos filosofiją ir dvasios filosofiją. Jis profesoriavo Paryžiuje nuo 1900 iki 1921 m. Jo paskaitos buvo labai lankomos, nes studentus traukė ir žavėjo graži jo kalba ir gilios mintys. Jo paskaitas lankydavo ir Maritain su žmona Raissa. Paskaitos jiems padarė didelę įtaką. Maritain prisipažįsta, kad pajutęs savyje Dievą, kuris jį padaręs laisvą. Bet Maritain ir jo žmona Bergsono filosofijos nepriėmė, juodu labiau vertino šv. Tomo Akviniečio filosofiją. Bergson savo testamente parašė, kad jo širdis priklauso katalikybei, bet nežinia, ar jis apsikrikštijo. Viešai jis krikšto nepriėmė dėl to, kad tada žydams būtų atrodę, jog jis išsižada savo kenčiančios tautos. Bergsono autoritetas buvo toks didelis, kad vokiečiai, užėmę Paryžių, pasakė, jog jam netaikys žydams skiriamų įstatymų. Bergson tos malonės atsisakė. Visiems žydams buvo įsakyta registruotis, tai ir Bergson, jau būdamas visai prie mirties, sunkiai sirgdamas, nuėjo ir užsiregistravo, kad jis yra žydas. Tuoj po to mirė. Savo testamente įrašė, kad laidotuvių apeigas atliktų katalikų kunigas. Taip ir buvo padaryta.

LÉON BLOY (1846 - 1917)

L. Bloy buvo prancūzų ir ispanų kilmės. Jaunystę praleido labai antiklerikališkoje ir masoniškoje šeimoje. Vėliau tapo toks uolus katalikas, kad net nepakęsdavo šaltų ar drungnų katalikų, juos storžieviškai pravardžiuodamas. Jis buvo labai geras rašytojas, pasidarė didelis visuomenės reformatorius, kovojo už neturtinguosius. Jis ir pats labai neturtingai gyveno. Vieni jį laikė šventuoju, kiti — užsispyrėliu. Galima sakyti, kad jis atnaujino prancūzų katalikybę. Jis labiausiai ir nulėmė, kad Maritain apsisprendė tapti kataliku. O jo žmonai žydei labiausiai padėjo tapti katalike toji aplinkybė, kad Prancūzų Akademijos narys Bergson buvo žydas, o taip pat ir L. Bloy kovojo prieš antisemitizmą, parašydamas net veikalą "Per žydus atėjo išganymas". Juodu abu perėjo į katalikybę 1906 m. birželio 11 d.

MARITAIN — NEOTOMISTAS

Maritain nesukūrė atskiros filosofinės ar teologinės sistemos, bet, kaip jau minėjome, laikėsi šv. Tomo Akviniečio sistemos.

Tą sistemą jis pritaikė naujiems laikams, suderino su dabartiniais gamtos mokslais ir su nauja sociologija, todėl jo sistemą galime pavadinti neotomizmu. Maritain taip pat yra egzistencialistas ir krikščioniškas humanistas. Kalbėdamas apie marksistinį komunizmą, jis jį laiko nepataisomu, nes jis logiškai yra sujungtas su bedievybe. Gal jį sugriaus koks nors karas ar koks politinis frontas. Ar apsimoka eiti į kalbas su komunistais? Nereikia užmiršti, ką Kruščiovas yra pasakęs: "Jeigu mes šypsomės, tai nemanykite, kad jau išsižadame Markso ir Engelso". Maritain linkęs manyti, kad komunizmą nugalės krikščioniškasis humanizmas.

Maritain profesoriavo Prancūzijoje, bet nuo 1932 m. dažnai važinėdavo į Torontą, kur dėstė viduramžių kultūrą. 1941 - 1944 m. jis dėstė ir JAV universitetuose (Princeton ir Columbia). Nuo 1945 iki 1948 m. buvo Prancūzijos atstovas prie Vatikano, o paskui vėl grįžo į Princeton universitetą. Be abejo, kiekvienam universitetui buvo garbė turėti tokį pasaulinio masto mokslininką.

MARITAIN IR BAŽNYČIA

Maritain labai gerbia Bažnyčią ir ją gina nuo krikščioniškų liberalų. Tapęs kataliku, jis norėjo matyti Bažnyčią šventą, nes ji yra šventųjų motina. Bet ji yra ir nusidėjėlių motina. Jis pripažįsta, kad Bažnyčioje yra buvę tokių dalykų, kurių negalima nei ginti, nei pateisinti, pvz. inkvizicija, Galilejaus nuteisimas, antisemitizmas, raganų deginimas. Bet Maritain aiškiai skiria Kristaus įsteigtą Bažnyčią nuo jos vadovų ir atstovų. Kristaus įsteigtoji Bažnyčia yra meilės įstaiga, krikščioniškojo mokslo skelbėja, ji yra teisinga, neklaidinga, bet popiežiai, vyskupai, kunigai ir visi krikščionys ne visuomet Bažnyčią tinkamai atstovavo. Negalima pateisinti nė kryžiaus karų, norint užkariauti Šventąją Žemę, nors intencijos ir buvo geros. Jis nesigaili karčių žodžių nė suburžuazėjusiems krikščionims. Jis rašė ir kalbėjo visais šiais aktualiais klausimais, nes norėjo atnaujinti ir atjauninti Bažnyčią ne tik Prancūzijoje, bet ir kituose kraštuose. Jo darbą vertino ir popiežiai. Dabartinis Paulius VI yra prisipažinęs, kad Maritain esąs jo mokytojas. Dabar, kai jis įstojo į vienuolyną, yra nauja proga labiau susimąstyti dabartinei pasimetusiai žmonijai.

MŪSŲ PERIODINĖS SPAUDOS GEROVĖS IR NEGEROVĖS

M. STONYS

Mūsų išeivijos spauda yra gan šakota. Peržvelgus visus mūsų leidžiamus žurnalus, savaitraščius ir dienraščius religinės pasaulėžiūros žvilgsniu, būtų galima juos suskirstyti į dvi grupes: religinius ir neutraliuosius. Religinių leidinių tikslas — išlaikyti mūsų tautiečius religingais žmonėmis. Katalikiškąja spauda mus ypač aprūpina trys mūsų vienuolynai: Marijonai, Pranciškonai ir Jėzuitai. Protestantai taip pat leidžia vieną kitą žurnalą savo konfesijos nariams. Visos šios pastangos yra labai girtinos. Pageidaujama, kad ir toliau ši spauda būtų tęsiama ir tobulinama, sprendžiant įvairius religinius klausimus.

Neutraliąja spauda vadiname tą, kurios pagrindinis tikslas nėra religiniai klausimai, ji ypač rūpinasi mūsų tautybės išlaikymu. Svarbiausias jos tikslas — ginti lietuvių tautos reikalus ir ugdyti tautiškumą bei valstybingumą. Šios pastangos taip pat yra labai girtinos, remtinos ir skatintinos. Praradus Lietuvai nepriklausomybę, visi turime dirbti, kad greičiau atgautume laisvę.

Šios savo pareigos nė vienas negalime užmiršti, todėl jos neužmiršta nė religinė spauda. Religija ir tautybė daugeliu atžvilgių sutampa. Kalbėdami bei rašydami apie Kalėdas, Velykas, Sekmines, Vėlines, Užgavėnes, prisimename ir mūsų religines apeigas, ir tautinius papročius, susijusius

su tomis apeigomis. Reikia džiaugtis, kad mūsų spauda šiuos klausimus nagrinėja, nes tai lietuvybės dalis.

Visa mūsų periodinė spauda remia lietuviškąsias mokyklas, lietuvių organizacijas, lietuvybei išlaikyti fondus, pavienių asmenų pastangas lietuvybei stiprinti ir ginti. Lietuvių organizacijų pranešimai, suvažiavimų bei susirinkimų aprašymai visada randa vietos spaudoje. Už visa tai jai priklauso pagarba ir padėka.

Visa mūsų spauda kovoja prieš komunizmą (apie komunistinę spaudą čia nekalbame). Tai visai natūralu. Komunizmas sugriovė mūsų valstybę ir pavergė tautą. Komunizmas naikina religinį mūsų tautos gyvenimą. Tad visai nenuostabu, kad tiek mūsų tautinė, tiek religinė spauda prieš jį kovoja.

Dėkingi spaudai turime būti ir už tai, kad ji skatina žmonių moralumą ir kovoja prieš moralines blogybes, kurios ypač ėda mūsų jaunimą. Girtavimas, palaidumas, narkotikai, hipiškas tinginiavimas ir apsileidimas jau braunasi ir į lietuvių jaunąją visuomenę. Apie tai reikėtų dar daugiau rašyti, nes tai didelis pavojus mūsų ateities gyvenimui.

Didesnioji mūsų spaudos dalis palaiko vienokį ar kitokį ryšį su pavergtąja tauta, persispausdindama kai kurias žinias, recenzuodama Lietuvoje išleistas knygas, nagrinėdama pavergtosios Lietuvos įvykius, vis pabrėždama, kad tikrąją pažangą stabdo pasenęs marksizmas ir leninizmas. Už tai mūsų spaudai taip pat priklauso didelė padėka.

Reikia džiaugtis, kad mūsų spaudoje pasitaiko ir gražių iliustracijų. Iliustracijos puošia laikraščius ir žurnalus. Tik reikėtų prisiminti, kad iliustracijos nepasieks savo tikslo, jeigu bus neaiškios, nublukusios. Tokios iliustracijos tik gadintų leidinį. Tad esame dėkingi ir tiems mūsų fotografams, kurie paruošia gerų, meniškų nuotraukų.

Papeikti reikėtų mūsų spaudos per didelį konservatyvumą. Kai kurie laikraščiai vis dar tebesilaiko tos linijos, kuri buvo gera ir tinkama prieš 30 metų. Dabar mes gyvename kitoje aplinkoje, kitoje visuomeninėje struktūroje, tad reikia prie jos ir spaudai taikytis. Tuo, žinoma, niekas nenori pasakyti, kad mes turėtume ateiti į talką amerikinei spaudai greičiau tame pačiame katile suvirinti lietuvius ir lietuvybę. Praeities gerbimas ir tam tikra praeities romantika yra reikalinga. Nuo to neatsisako nė Amerika ar kitų tautų ateiviai: lenkai, italai, vokiečiai, prancūzai. Užtenka tik paskaityti romaną "Gone with the Wind" ir pamatysime, kaip ten idealizuojamas prieš 100 metų buvęs pietiečių gyvenimas, jų papročiai ir jų darbai laukuose su negrais. Tur būt, nedaug terastume amerikiečių istorinių romanų ar apysakų, kur būtų smerkiama Amerikos praeitis. Tad ir mums nedera užmiršti savo romantinį patriotizmą. Jeigu jį išmestume, ką gi pastatytume jo vietoje? Tiesa, mūsų spaudą dominuoja ir antikomunizmas. Ir privalo dominuoti tol, kol nusikratysime rusiškojo komunizmo. Tik gal mums reikėtų surasti naujus būdus ir naujus metodus reikšti tam savo antikomunistiniam patriotizmui, kad jis būtų artimesnis ir mūsų priaugančiajai kartai.

Mūsų periodinę spaudą reikėtų smarkiai pabarti už partinius ir asmeninius ginčus. Gal pamažu šios rūšies negerovės mažėja, bet vis dėlto dar jų nemaža pasitaiko laikraščiuose. Reikia tikėtis, kad jie vis mažės ir mažės, kol pagaliau visai išnyks, nes juk protingas žmogus turėtų suprasti, kad dviems susipykusiems nepadoru bartis visų laikraščio skaitytojų akivaizdoje.

Nemažo papeikimo mūsų spauda užsitarnauja, kad nesirūpina kalbos grynumu. Mes turime ir žodynų, ir vadovėlių, ir kai kuriuose laikraščiuose bei žurnaluose yra kalbos skyriai, bet į tai mažai kas kreipia dėmesį. Laikraščiuose vis kartojasi ir kartojasi tos pačios labai grubios kalbos klaidos, apie kurias jau keletą kartų kalbos skyriuose buvo rašyta. Tai yra mūsų spaudos darbuotojų nekultūringumo pažymys. Nejaugi ta mūsų kalba tokia sunki, kad inteligentas nesugebėtų pakankamai jos išmokti? Anglų kalbos rašyba taip pat nėra lengva, juk čia reikia išmokti rašyti beveik atskirai kiekvieną žodį, o ar daug rašybos

CHARLES PEGUI

UŽMIEGAS VAIKAS

Nieko nėra gražesnio už besimeldžiant užmieganti
išpūstažandį vaiką, sako Dievas.
Aš jums sakau, nieko nėra pasauly taip gražaus.
Aš niekad nesu matęs pasaulyje tokio grožio.
O aš žinau. Mano kūrinija patvinusi grožybėm.
Mano kūrinija pilna stebuklų.
Jų yra tiek daug, kad nežinia, kur juos sutalpinti.
Aš mačiau milijonų milijonus žvaigždžių,
besisukant po mano kojomis, kaip jūroje smėlį.
Aš mačiau karštas, kaip liepsna, dienas,
Birželio, liepos ir rugpiūčio vasaros dienas.
Aš mačiau žiemos vakarus, ramius ir malonius,
kaip nukritusius iš rojaus,
Visus žvaigždėm nusėtus.
Aš mačiau Mozelio pakrantes su jo bažnyčiom,
kurios yra mano tikrieji namai,
Ir Paryžių, ir Reimsą, ir Ruaną, ir katedras,
kurios yra mano tikrieji rūmai ir pilys,
Tokie gražūs, kad aš juos laikysiu danguje.
Aš mačiau karalijos sostinę ir Romą, krikščionijos sostinę,
Aš girdėjau giedant mišias ir džiūgaujančius mišparus.
Ir aš mačiau tas Prancūzijos lygumas ir kalvotumus,
kurie už viską gražesni.
Aš mačiau gilią jūrą, ir gilią girią, ir gilią žmogaus širdį.
Aš mačiau širdis, meilės graužiamas
Per ištisą gyvenimą,
Pasimetusias gailestingume,
Degančias kaip liepsnas.
Aš mačiau kankinius, taip tikėjimo gaivinamus,
Stovinčius kaip uola ant pastovo,
Geležinių dantų kandžiojamus
(Kaip kareivis, kuris vienas laikytųsi per visą gyvenimą,
Tariamai pasitikėdamas nesančiu generolu).
Aš mačiau kankinius, kaip deglus liepsnojančius,
Taip beruošiančius sau visad žalias palmes.

---

klaidų matome jų spaudoje? Tad labai linkėtina, kad mūsų spaudos žmonės pradėtų daugiau gerbti savąją kalbą ir savąją rašybą.

Savo laikraščiuose pastebime per daug nuobodumo. Reikėtų daugiau gyvumo ir įvairumo. Žinoma, čia ne vienų redaktorių kaltė. Visų mūsų laikraščių redakciniai kolektyvai nėra pakankami, bendradarbių labai maža, tad sunku čia ko nors daugiau pasiekti. Nors mūsų spauda ir negali bendradarbiams mokėti atitinkamų honorarų, bet jie turėtų neužmiršti, kad ir redaktoriai dažnai dirba tik iš idealizmo. Tai kiekvienas naujas spaudos bendradarbis tikrai yra laukiamas.

Ir mačiau plieno žnyplėse rasojant
Kraujo lašus, kurie kaip deimantai žėrėjo.
Ir mačiau sruvant meilės ašaras,
Kurios ilgiau patvers už dangaus žvaigždes,
Ir mačiau maldos žvilgsnius, švelnumo žvilgsnius,
Žūstančius iš gailestingumo,
Kurie amžinai švytės naktų naktyse.
Ir aš mačiau ištisus gyvenimus, nuo gimimo iki mirties,
nuo krikšto iki paskutinio patepimo,
Išsivyniojant, kaip gražų vilnų kamuolį.
Tad aš sakau, sako Dievas, aš nežinau
visam pasauly nieko gražesnio
Už mažą vaiką, kuris besimelsdamas užmiega
Po savo angelo sargo sparnu,
Ir kuris beužmigdamas šypsosi angelams;
Ir kuris jau nebesupranta nieko;
Ir kuris visa tai suplaka kartu;
Ir kuris "Tėve mūsų" žodžius, kaip pakliūva,
sumaišo su "Sveika, Marija",
Tuo metu, kai šydas nusileidžia ant jo blakstienų,
Nakties šydas ant jo žvilgsnio ir jo balso.
Aš mačiau didžiuosius šventuosius, sako Dievas,
ir aš jums pasakysiu,
Aš niekad nemačiau taip juokingo, ir taip pat
aš nežinau pasaulyje nieko gražesnio,
Kaip tas vaikas, kuris besimelsdamas užmiega,
(Kaip ta maža būtybė, kuri pasitikinčiai užmiega),
Ir kuris suplaka "Tėve mūsų" su "Sveika, Marija".
Nėra nieko gražesnio, ir šitame reikale
Šventoji Mergelė man pritaria.
Ir aš galiu pasakyti, kad šis yra vienintelis atvejis,
kur mudu esame vienos nuomonės,
nes, bendrai imant, mes esame priešingos nuomonės.
Nes ji visad gailestinga,
O aš visad turiu būti teisingas.

CHARLES PEGUI (1873 - 1914), prancūzų poetas ir rašytojas, savo kilme ir papročiais buvo įsišaknijęs į krikščionybę, nuo kurios studijos iš pradžių jį buvo atitraukusios. Prancūzų filosofo Bergsono įtakoje jis pamėgo kultūrą, susietą su gyvenimu ir ieškančią sąlyčio su sielomis, kūriniais, bet vengiančią kasdienybės, mechanikos ir formalumų. Kita įtaka, patirta jaunystėje, jį nukreipė į socializmą. Tačiau vėliau jis pamatė savo klaidą ir atsivertė į katalikybę. Visos jo kūrybos pagrindinė mintis yra ryšys tarp kūniškumo ir dvasingumo, tarp amžinybės ir kasdienybės, simbolizuojamas įsikūnijimo paslapties. Būdinga, kad Ch. Pegui gyvendamas buvo visiškai ignoruojamas, ir tik po mirties pradėjo garsėti. Jo garbė yra ne tiek literatūrinė, kiek dvasinė.

Šių eilėraščių vertėjas Povilas Gaučys neseniai atšventė 70 metų amžiaus sukaktį. Sveikiname jubiliatą ir linkime dar negreit išeiti į pensiją iš visuomeninio ir literatūrinio darbo.

KAIP GIMĖ "ATEITIS" IR ATEITININKAI

POVILAS DIRKIS

Jaunimo metų proga norėčiau pasidalinti su jaunaisiais "Laiškų Lietuviams" skaitytojais kai kuriais prisiminimais iš savo jaunystės dienų. Manau, kad ne vienam bus įdomu sužinoti, kaip gimė dar ir dabar tebeeinąs lietuvių jaunimo žurnalas "Ateitis", o drauge su juo ir ateitininkų organizacija.

Lietuviams 1904 m. atgavus spaudą ir pradėjus leisti lietuviškus laikraščius, moksleivijos tautiškas judėjimas žymiai pagyvėjo. Pažangesnieji jaunuoliai pradėjo reikštis ir spaudoje. Iš pradžių tenkinosi laikraščių priedais, leidžiamais jaunimui, "Šaltinėliu", "Jaunimu" ir kt. Šie leidiniai daugiausia maitinosi Vydūno idėjomis, kur buvo reiškiamas savotiškas asketizmas ir kuriuo daugelis Kauno moksleivių buvo užsikrėtę. Tačiau mokyklinio jaunimo tai nepatenkino. Jis norėjo savos spaudos.

"AUŠRINĖ" IR RANKA RAŠYTA "ATEITIS"

Atsirado "Aušrinė", kuri, deja, palaipsniui nukrypo į kairę, į liberalizmą ir materialistinį darvinizmą. Kadangi tuo metu beveik 90% lietuviškojo jaunimo buvo krikščionys - katalikai, tai "Aušrinės" turinys jiems pasidarė nepriimtinas ir sukėlė nepasitenkinimą. Prasidėjo bruzdėjimas, protestų rašymas ir t. t. Iš "Aušrinės" bendradarbių pasitraukė Pr. Dovydaitis, K. Bizauskas ir eilė kitų.

Tada gimnazistas K. Bizauskas, pasitaręs su kuopelių bei literatų vadovais ir šiaip pažangesniaisiais draugais, ryžosi išleisti laikraštėlį, tinkamą katalikiškajam Lietuvos jaunimui. Buvo išleistas ranka rašytas laikraštėlis, vardu "Ateitis". Buvo rašoma per kalkinį popierių, nes apie šapirografą nebuvo galima nė galvoti. Darbas buvo labai sunkus. Nežiūrint nepakenčiamų darbo sąlygų, išėjo keturi laikraštėlio numeriai.

Mano vadovaujamos slaptos kuopelės nariai savaitgaliais lankydavo kun. Jakšto-Dambrausko literatūrines studijas. Jose ne kartą buvome kunigui užsiminę ir nusiskundę, kad "Aušrinė" nukrypo ateistiniu keliu ir kad mums su ja eiti nepakeliui. Tačiau kun. Dambrauskas tik numykdavo, ir taip viskas pasilikdavo, kaip buvę.

NAUJAS SUMANYMAS

1910 m. pabaigoje, Kalėdų atostogų metu, grįždamas iš Kijevo, kur studijavau, užsukau į Kauną aplankyti likusių mokyklos suoluose draugų. Pirmiausia užsukau pas K. Bizauską. Jis buvo pesimistiškai nusiteikęs, bet vis dėlto nenustojęs vilties. Po trumpo pasikalbėjimo išbėgau aplankyti ir kitų, kurie dar nebuvo išvažinėję atostogų.

Užėjau ir pas p-lę Mariją Jasinskaitę, kuri po manęs buvo kuopelės vadovė. Pasikalbėję ir pasitarę mums rūpimais klausimais, ryžomės sumedžioti dar kelis draugus ir drauge su Bizausku vykti pas kun. Jakštą-Dambrauską aptarti esamos kritiškos padėties, susijusios su išleidimu naujo žurnalo, tinkančio mūsų norams ir siekiams. Ir taip 1910 m. gruodžio 20 d. K. Bizauskas, M. Jasinskaitė, Ramanauskas, Paulikonis, Švagždys, Budrys, A. Karosas, P. Lumbis, Gutauskas ir aš vakarop, kaip visuomet iš papratimo, įsibrovėm į Jakšto - Dambrausko butą Kaune, Rotušės aikštėje. Sakau "iš papratimo", nes savaitgaliais būreliais eidavome į kun. Jakšto literatūrinę studiją.

Kun. Jakštas - Dambrauskas, kaip visuomet, su šypsena mus sutiko ir sako:

— Na, o kas atsitiko, juk atostogų laikas, ar ir šiuo laiku užsimanėte mokytis?

Tuo metu kunigo Jakšto - Dambrausko bute radome kun. Alekną ir dar vieną jauną, mums nepažįstamą kunigą, bene kun. Kuraitį. Kolega Bizauskas pirmas nupasakojo atvykimo priežastį ir prašė išklausyti mūsų sielvartavimo. Išdėstė visą reikalą, t. y. nupasakojo atsiskyrimą ir nutraukimą santykių su "Aušrine"; prašėme patarimo, kaip mums elgtis toliau, nes mes esame nusistatę išleisti savo ideologinės krypties laikraštėlį, žurnalą.

SUTARIMAS LEISTI NAUJĄ ŽURNALĄ

Jakštas, išklausęs mūsų samprotavimų, kiek patylėjęs bei pavaikščiojęs po kambarį, sako:

— Aš jums dar pirmiau, mūsų literatūrinių pokalbių metu, esu ne kartą užsiminęs, kad "Aušrinės" turinys kuo toliau, tuo daugiau darosi abejotinos vertės ir kad ilgainiui taps visai nepriimtinas tiems moksleiviams, kurie nėra nutolę nuo savo tėvų tikybos ir nėra persiėmę ateizmo idėjomis. O jūsų bandytas leisti laikraštukas, per menkas, per siauras, negalės duoti vietos norintiems pasireikšti. Reikia turėti daugiau imponuojantį, didesnio formato ir kad jis būtų spausdintas.

Tada mes imame kun. Dambrauską klausinėti, kaip visa tai padaryti? Kiek patylėjęs, ir sako:

— Jums čia daug galvoti netenka, nes aš apie tai esu galvojęs ne kartą, kad geriausiai būtų išleisti žurnaliuką prie kokio didesnio žurnalo kaip priedą, pavyzdžiui, kad ir prie žurnalo "Draugija", tai nereikėtų atskiro leidimo iš valdžios, ir visi vargai bei bėdos kristų ant pagrindinio žurnalo redaktoriaus pečių.

Girdėdami kun. Jakšto - Dambrausko tokį palankų mūsų sumanymui pasisakymą, išdrįsome jį prašyti prisiimti tą naštą ant savo pečių. Kun. Dambrauskas be jokių atsikalbėjimų sutiko:

— Gerai, bet jūs būsite talkininkai. Visų pirma duokite laikraščiui vardą, nustatykite laikraščio pagrindinius uždavinius ir būkite administraciniai talkininkai, o jau visu kitu aš pats pasirūpinsiu, — sako kun. Dambrauskas. — Bet vis dėlto ir tokio laikraštėlio redaktorius, kuris kolektuotų jam medžiagą, darytų pataisas ir sektų, kas dėtina ir kas nedėtina, turėtų būti. Tokį žmogų aš numatau — jis bus stud. Pranas Dovydaitis, studijuojąs ir gyvenąs dabar Maskvoje. Jis man jau yra rašęs ir prašęs, kad aš prie "Draugijos" išleisčiau priedą, specialiai katalikiškam jaunimui pritaikytą.

Tas asmuo mums jau buvo pažįstamas, nes jis retkarčiais apsilankydavo moksleivių kuopelėse. Be to, kun. Dambrauskas pats pažadėjo su Dovydaičiu susisiekti ir mūsų vardu paprašyti būti būsimojo laikraščio redaktoriumi.

Už visa tai mes kun. Dambrauskui vienbalsiai padėkojome ir prašėmė padėti išspręsti tuos duotus tris klausimus, būtent: laikraščio vardą, pagrindinius uždavinius ir talkininkavimą. Kai kas iš dalyvių siūlė laikraštėliui kitokius vardus, nuo kurių, išnagrinėjus prasmę, buvo atsisakyta. Tada kun. Dambrauskas, pakilęs nuo kėdės, pavaikštinėjęs po kambarį bei pašnabždomis pakalbėjęs su savo svečiais kunigais, priėjęs prie mūsų ir sako:

— Jūs mūsų tautos ateitis. Viskas priklauso ateičiai; o be to, jūs ir dabar leidote kalkinį laikraštėlį, vardu "Ateitis", tad

Algirdo Grigaičio nuotr. **Illinois**

Algirdo Grigaičio nuotr. **Lina**

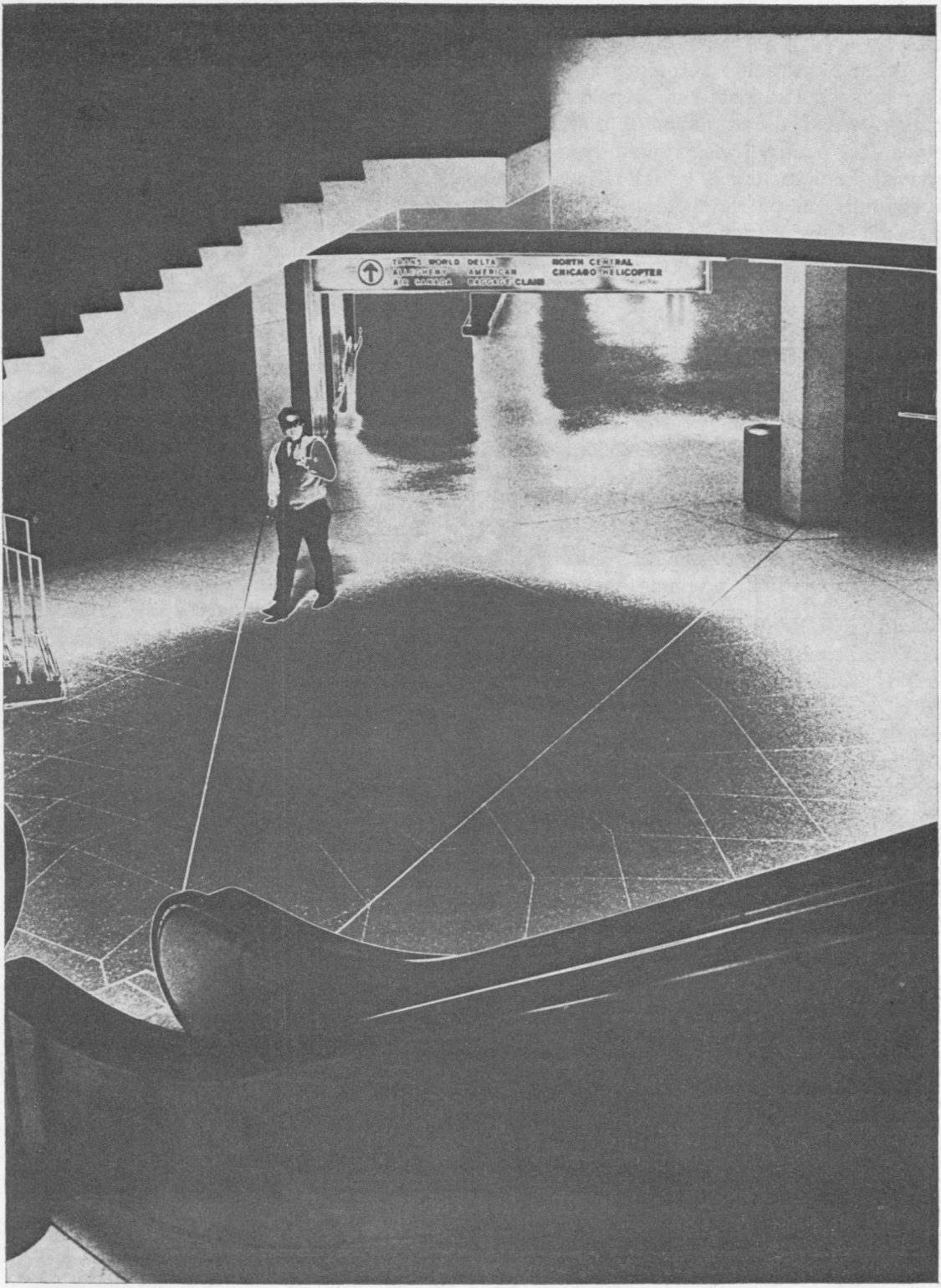

Algirdo Grigaičio nuotr.

O'Hare

šį naują žurnalą pavadinsime irgi "Ateitimi".

Tokiu būdu naujo žurnalo vardas buvo išspręstas. Beliko pats svarbiausias klausimas — parašyti žurnalo pagrindinius principus. Tai padaryti visi užsipuolame K. Bizauską, kuris metmenis iš dalies jau turėjo, žadėdami jam patalkininkauti. Kolega Bizauskas Kalėdų švenčių metu tuos principus parašė, užvardindamas: "Trys pamatiniai klausimai". Jie buvo peržiūrėti bei papildyti Dovydaičio ir aprobuoti kun. Dambrausko, įdedant į pirmąjį "Ateities" žurnalo numerį.

Trečiasis klausimas išsisprendė pats savaime. Mūsų kuopelių vyrai ir mergaitės ateidavo padėti ekspedijuoti atskirų numerių, rinkdavo folkloro medžiagą, iš kurios vėliau išeidavo "Ateities" priedas "Tautos žiedai" ir važinėjo po Lietuvos miestus, lankydami lietuvius moksleivius, platindami "Ateitį" ir rinkdami prenumeratas.

SU RAUSVOMIS ROŽYTĖMIS

Kun. Dambrauskas, išleisdamas "Ateitį" kaipo "Draugijos" priedą, pasirūpino jį įvilkti į puošnų rūbą — į gelsvos spalvos viršelį su rausvomis erškėčių rožytėmis. Tas naujai pasirodęs laikraštėlis virto tikra tribūna, iš kurios galėjo kiekvienas mūsų prabilti. Jau iš pirmųjų numerių "Ateities" turinys rodė rimto žurnalo pobūdį. Jame šalia filosofinių ir religinių straipsnių taip pat būdavo rašinių apie sociologiją, gamtą ir kt. Kiekvienas numeris buvo įvairaus turinio ir jame būdavo daug iš įvairių vietovių moksleivių gyvenimo korespondencijų. "Ateitis" kas mėnuo tobulėjo ir savo rimtu bei moksliniu turiniu patraukė savo pusėn daug moksleivijos.

ATEITININKŲ SĄJŪDIS

Nors anuometinėje Lietuvoje laikraščių buvo nedaug, bet kai kurie jų nemaloniai sutiko "Ateitį". Ypač jos nemėgo, kaip konkurentės, "Aušrinė". Pastaroji visą laiką visaip pravardžiavo ne tik "Ateitį", bet ir jos leidėjus, bendradarbius bei rėmėjus. Tačiau tie visi puolimai nė kiek nepakenkė, priešingai — sustiprino ir užgrūdino naujo ateitininko dvasią. Visi tie moksleiviai, kurie apie "Ateitį" spietėsi, ją skaitė, platino, jos skelbiamomis idėjomis gyveno, joje bendradarbiavo, įgavo ateitininko vardą. Nuo tada ir mokyklinio jaunimo kultūrinės kuopelės suskilo į dvi dalis. Vieni pasivadino ateitininkais, kiti aušrininkais.

Ateitininkų judėjimo pagrindą sudarė eiliniai moksleiviai, gimnazijų ir kitų panašių mokyklų suole sėdėję jaunuoliai. Studentų tada turėjome mažai, o baigusių aukštus mokslus dar mažiau. Tuomet ateitininkai neturėjo jokio šūkio, o tik žinojo savo vardą, suprato, kad katalikui — krikščioniui visi žmonės yra lygūs ir kiekvieną lietuvį vienodai traktavo. Pavyzdžiui, kai kuriose kuopelėse buvo reformatų lietuvių moksleivių, kurie palaikė ir rėmė "Ateitį". Atseit, ir jie save laikė ateitininkais.

Tuomet dar nebuvo mados skirstytis į vyresniuosius ir jaunesniuosius. Buvusios slaptos mokyklų kuopelės pasidalino į būrelius, kuriems vadovavo veiklesnieji mokiniai ir tarp savęs susižinodavo per ryšininkus. Tiesa, 1911 m. vasaros metu pas kun. Dambrauską - Jakštą buvo sušaukta konferencija, į kurią iš įvairių Lietuvos vietovių susirinko apie 30 ateitininkų atstovų, kurie aptarė stipriau organizuotis ir labiau remti savo žurnalą "Ateitį". Tokia necentralizuota padėtis tęsėsi beveik iki pirmojo pasaulinio karo.

Po karo, ypač atgavus Lietuvai nepriklausomybę, kai ateitininkų skaičius įvairiose mokyklose, universitetuose bei įstaigose smarkiai padidėjo, kai savo vienmin̄čius pradėta skaityti tūkstančiais, tuomet jau pradėjo skirstytis į korporacijas ir sąjungas, iš kurių išaugo didelė ir reikšminga ateitininkų federacija, drauge su vadais ir ideologais, sukūrusiais ateitininkijos ideologiją ir konstitucijas, kuriomis federacija ir šiandieną vadovaujasi.

Jaunuolis darbui ir vyriškumui geriau pribręsta tyloje, negu ūžiančio ir laukinio gyvenimo triukšme.

J. W. Goethe

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

NETIKSLUS LINKSNIŲ VARTOJIMAS

Tiek spaudoje, tiek šnekamojoje kalboje daugelis netaisyklingai vartoja kai kuriuos linksnius. Tur būt, čia bus kalta svetimųjų kalbų įtaka. Nori ar nenori, vis tiek reikia pripažinti, kad gryna lietuvių kalba buvo išsaugota tik tose "šiaudinėse pastogėse", kur gyveno mūsų protėviai, visai nepaliesti svetimų įtakų, nes jie temokėjo savo gimtąją kalbą. Vėliau, kai žmonės daugiau išpruso, kai susitiko su svetimaisiais ir išmoko kitų kalbų, pradėjo ir savo kalboje vartoti įvairius "prašmatnesnius" išsireiškimus, kurie dažniausiai yra paprasti vertiniai iš svetimų kalbų, tad svetimi ir lietuvių kalbos dvasiai. Tos į mūsų kalbą įsibrovusios svetimybės ne retai pasireiškia netikslių linksnių, ypač vietininko, vartojimu. Čia nurodysime keletą nevartotinų išsireiškimų ir skliausteliuose pažymėsime, kaip jie turėtų būti taisomi.

I. Netaisyklingai vartojamas vardininkas: *Kartais ir šiame miškelyje randami labai geri baravykai (= randama labai gerų baravykų). Ir po ilgų tyrimų jokie ligos atvejai nebuvo surasti (= nebuvo surasta jokių ligos atvejų). Ir mūsų šalyje pasitaiko dideli nusikaltimai (= pasitaiko didelių nusikaltimų). Ponas mokytojas, aš vakar negalėjau ateiti į mokyklą (= Ponas mokytojau).*

II. Netaisyklingai vartojamas kilmininkas: *Priėjau išvados (= išvadą), kad tau tokie dalykai visai nerūpi.* Plg. žmonių pasakymą: *Priėjo liepto galą.*

III. Netaisyklingai vartojamas naudininkas: *Tai visiškai atitinka mano nuomonei (= nuomonę).* Plg.: *Atitiko kirvis kotą.* Minėtąjį sakinį galėtume ir taip pasakyti: *Tai visiškai sutinka su mano nuomone. Paklausa žemės ūkio gaminiams yra labai didelė (= Žemės ūkio gaminių paklausa yra labai didelė). Studentai buvo išsiųsti pedagoginei praktikai (= į pedagoginę praktiką arba pedagoginės praktikos atlikti).*

IV. Netaisyklingai vartojamas galininkas: *Jis atėjo svečius pakviesti (= svečių pakviesti). Plaktukas yra geras vinis (= vinims) į sieną kalti. Atėjau kirvį (= kirvio) pasiskolinti. Ar nesuradai paslėptus daiktus (= paslėptų daiktų)?*

V. Netaisyklingai vartojamas įnaginink as: *Norint būti sveiku (= sveikam), reikia sportuoti. Ir liko baudžiauninkas pririštu (= pririštas) prie dvaro. Jis buvo nepajėgiu (= nepajėgus) vadovauti. Daugelio ligų priežastimi (= priežastis) yra rūkymas. Jis galėtų būti labai geru kandidatu (= kandi-*

datas) į valdybą. Žemė buvo lietumi (= lietaus) permerkta.

VI. Netaisyklingai vartojamas vietininkas.

1. Vietininkas vietoj vardininko: *LSD ir mažiausioje dozėje gali sukelti baisius reiškinius (= Ir mažiausia LSD dozė gali sukelti baisius reiškinius).*

2. Vietininkas vietoj kilmininko: *Pasitaiko rasti įvairių elementų skystame pavidale (= skysto pavidalo elementų). Jis yra sukūręs veikalų visuose trijuose žanruose: prozoje, lyrikoje ir dramoje (= Jis yra sukūręs visų trijų žanrų veikalų: prozos, lyrikos ir dramos).*

3. Vietininkas vietoj įnagininko: *Gintaras yra randamas nedideliuose kiekiuose (= nedideliais kiekiais). Šis metodas nuo buvusiojo skiriasi tik mažose detalėse (= mažomis detalėmis). Savo mintis paskaitininkas pateikė labai aiškioje formoje (= labai aiškia forma). Daugelyje atvejų (= Daugeliu atvejų) aš su juo sutinku. Tokiose nepalankiose sąlygose (= Tokiomis nepalankiomis sąlygomis) gyvybė negalima. Solistė pasirodė scenoje visoje savo didybėje (= visa savo didybe). Rašinys parašytas gražiame stiliuje (= gražiu stiliumi). Šią knygą esu skaitęs anglų kalboje (= anglų kalba). Mano nuomonė šiame klausime (= šiuo klausimu) labai aiški.*

4. Vietininkas vietoj konstrukcijos su prielinksniu *dėl: Tokio nusistatymo išdavoje (= Dėl tokio nusistatymo) visi planai suiro. To rezultate (= Dėl to) buvo daug pasiekta. To pasėkoje (= Dėl to) jis labai užsigrūdino.*

5. Vietininkas vietoj konstrukcijos su prielinksniu *per: Jis pažadėjo tai atlikti trejų metų bėgyje (= per trejus metus). Manau, kad vieno mėnesio eigoje (= per vieną mėnesį) viskas paaiškės.*

6. Netaisyklingai prieveiksmiškai vartojamas vietininkas: *Mokytojas daugumoje (= daugiausia) kalbėjo apie Maironį. Tikrumoje (= Iš tikrųjų) jis nėra toks blogas žmogus. Tai visumoje (= iš viso) ir palengvino šį darbą. Visumoje (= Apskritai) galima teigti, kad tai tiesa.*

7. Vietininkas vietoj kitų kalbos dalių ir įvairių konstrukcijų: *Tas darbas gali gražiai atrodyti įvairių spalvų derinyje (= suderinus įvairias spalvas). Šis chemikalas pasikeičia sąlytyje su vandeniu (= susiliesdamas su vandeniu). Tas gėrimas yra daug skanesnis mišinyje su apelsinų sunka (= sumaišytas su apelsinų sunka). Pirmininkas veikia glaudžiame sąryšyje (= glaudžiai bendradarbiaudamas) su kitais valdybos nariais. Šis vaistas yra vartojamas širdies ligų gydyme (= gydant širdies ligas arba širdies ligoms gydyti) Saulės spindulių poveikyje (= veikiant saulės spinduliams), šios bakterijos žūsta.*

Pastaba. Mes čia, paminėję netaisyklingus sakinius, skliausteliuose duodame tik pačius paprasčiausius ir tipiškiausius jų taisymus, bet tai dar nereiškia, kad tų netaisyklingų sakinių nebūtų galima ir kitaip pataisyti.

PAŽVELGUS Į LOVĄ...

Guldami į lovą, mes apsiklojame ne *kaldromis* ar *dekiais* (nes tai svetimybės), bet *antklodėmis* arba *patalais*. *Patalai* yra geras žodis, žinomas suvalkiečiams ir žemaičiams, tad jį visi ir vartokime, o venkime aukštaičių vartojamo lenkiškos kilmės žodžio *duknos*. Kad nesusiteptų *pagalvio* (ne *paduškos*) *impilas*, apvilkime jį *užvalkalu*. Ne tik *pagalvė* (arba *pagalvis*) ir *patalai*, bet ir *antklodė* kartais apmaunama skalbiamu *užvalkalu* (ne *čecholu*). Vis dėlto miestiečiai yra labai įpratę vartoti tą rusiškąjį *čecholą*, bet ir jiems reikėtų prisiminti prof. J. Balčikonio siūlytą šiam tikslui vartoti *dvikartę*. Šis žodis jau nuo seno yra žinomas vakarų ir pietų lietuviams. Kad minkščiau būtų gulėti, į lovą dedame *čiužinį* arba *matracą*, tik jokiu būdu ne lenkiškos kilmės *šieniką*. Manome, kad taip paruoštoje lovoje ir miegas bus lietuviškesnis.

Tauta niekuo kitu taip neapreikš savo širdies, sielos ir dvasios, kaip savo kalba.

Vydūnas

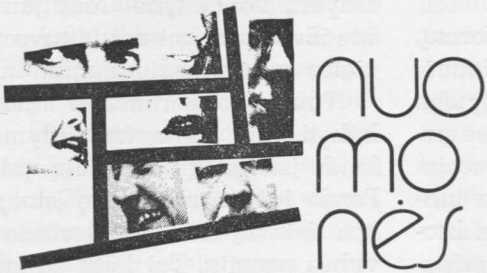

LIETUVYBĖS DOLERIS

A. MIRONAS

Nagrinėjant klausimą, ką reikėtų daryti, kad mūsų veikla būtų vieningesnė ir kūrybingesnė, pirmiausia tenka konstatuoti, kad iki šiol, nors įvairios mūsų didžiosios organizacijos ir stengėsi dirbti teigiama linkme, bet vis dėlto, to tikslo siekiant, stinga darnumo, nuomonės vienodumo ir vieningumo. Svarbiausias mūsų išeivijos uždavinys — išlaikyti lietuvybę ir tautinę sąmonę — vis neranda atgarsio, ypač mūsų jaunime. Senoji karta, nors taip pat įvairiomis partijomis, pažiūromis ir srovėmis susiskaldžiusi, bet įpratusi nuo seno savaip galvoti, daugiau išlaiko tautinį veidą, juoba, kad ir svetimoji aplinka juos mažiau veikia. O jaunimas ypač lengvai pasiduoda nutautimui, greitai susilieja su gyvenamojo krašto kalba ir tauta.

Kodėl ypač jaunieji mūsų profesionalai dažniausiai ilgainiui išnyksta iš lietuviškosios veiklos scenos? Priversti mokytis, tobulintis, o vėliau ir duoną pelnytis tie jaunieji žmonės nejučiomis įsitraukia į svetimo krašto papročius, sudaro pažintis su gyvenamojo krašto žmonėmis. Atrodo, kad bendroji krašto gerovė, o ypač aukšti uždarbiai pavilioja mūsų jaunąją kartą svetimybės jūron. Tai neužginčijamas faktas.

Tad savaime iškyla toks klausimas: ką turime daryti, kad bent dalį atkritusiųjų susigrąžintume ir užkirstume kelią kitai jaunimo daliai atšalti nuo lietuviškųjų reikalų? Nutolusieji retkarčiais prisimena lietuvius iš sentimento, nueina į vieną kitą parengimą ar balių. Jie nemėgsta visuomeninių rietenų ir mūsuose įsišaknijusių intrigų. Neseniai įsteigtas Lietuvių Fondas duoda vilčių, kad per mokyklų ir kultūrinio gyvenimo šelpimą galėtume dalį jaunimo tautai išsaugoti. Bet to dar maža. Reikia dar tokiu pat būdu ir nutolusius susigrąžinti. Grubiai tariant, doleriui nuviliojus mūsų jaunimą, tuo pačiu doleriu turime jį ir susigrąžinti.

Socialiniu atžvilgiu kūrybingo ir vieningo darbo našumo pakėlimas labai daug priklauso nuo to paties dolerio. Daugeliui idealistų tai nepatinka, tačiau realybė yra tokia. Turėdami Lietuvių Fondą, kuris netrukus gali pasiekti užsibrėžtąjį milijoną, mes jokiu būdu negalėsime tenkintis tik iš jo gaunamais procentais. To bus per maža, kad išlaikytume tautinį susipratimą bent Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Tiesa, auklėjimo bei kultūrinės sritys bus gerokai paremtos, bet socialiniu atžvilgiu tai dar ne viskas. Tai nei vienybės nepakels, nei tautos neatgaivins. Sakykime, kad po 20 metų gal dar ir bus lietuvių, sugebančių vadovauti Liet. Fondo veiklai, bet ar daug

liks sąmoningų tautiečių, kurie ir toliau tą fondą rems, ar jie ir toliau leis savo mažuosius į lietuviškas mokyklas? Tuo reikia labai suabejoti.

Mūsų išeivijai reikia visokių reformų, pvz. socialinės demokratijos įgyvendinimo, socialinės etikos įvedimo (ypač rašytojų, žurnalistų ir menininkų tarpe). Socialinė pedagogika ir psichologija, o taip pat socialinė istorija neturi būti pamiršta. Visur turime vadovautis šūkiu "lietuvis lietuviui brolis", žinoma, atmetus broliškumo nepripažįstančius sukomunistėjusius tautiečius. Broliškumo meilės saistomi, tarpusavio santykiai žymiai pagerėtų, o taip pat ir lietuvybės darbas įgautų daugiau kūrybingumo.

Visas tris tarpusavio bendravimo sritis — socialinio, kultūrinio ir politinio — turi surišti supratimo, meilės, užuojautos ir žmoniškumo aspektai. Pavydas, intrigos ir ginčai pamažu išnyks, atskirose srityse įvedus griežtas bendrojo veikimo gaires. O tai jau žymiai padėtų mūsų tikslui.

Žinoma, pirmiausia turime griežtai lietuviškai galvoti. Veikėjų tarpe neturi būti mišriakalbių, o juo labiau silpnai kalbančių gimtąja kalba. Juk be tam tikro kriterijaus, be griežtų taisyklių ar be įstatymų jokia tauta ilgai neišsilaiko. Jau ir dabartiniame JAV gyvenime matome, kad čia iš per didelės laisvės ima siautėti svetimi ir labai raudoni vėjai. Laisvumas tautai labiau kenkia, negu diržo suveržimas. Gal tai ir skamba kaip prietaras, bet dažniausiai tautos ar valstybės žlugimo išvakarėse ją užpuola parazitai. Ir dabar visokie hipiai veisia įvairių rūšių parazitus. Turėtume laiku apsišvarinti doroviškai ir fiziškai, iš vidaus ir iš lauko. Dažnai ir religija dabar būna pajuokos objektas.

Jau esama mūsų išeivijos tautinės sąmonės silpnėjimo reiškinių. Vienos lietuviškos gimnazijos uždarymas, jaunimo krypimas į ekstremistines sroves, pasidavimas koegzistenciniam bendravimui su okupantu ir kt. Ir tai todėl, kad nekreipiamas dėmesys į savo kalbą, savo kultūrą ir kitus savo reikalus. Juk doleriai vilioja priešinga kryptimi! Darykime taip, kad doleris skleistų savo galią ir mūsų naudai. Netrukus jau išgirsime SOS šauksmus — mes skęstame svetimybių vandenyne! Mes jau ne tik Lietuvos išvaduoti, bet net ir savo parapijos nuo vietos svetimtaučių apginti neįstengiame.

Tautos solidarumui ir sąmoningumui išlaikyti būtų konkretus siūlymas — pensijų fondo įsteigimas. Juk būtų galima prie Liet. Fondo įsteigti pagalbinę įstaigą, kuri rūpintųsi lietuvių išeiviais, norinčiais gauti lietuvybės pensiją. Tai būtų panašiai, kaip yra JAV socialinio aprūpinimo pensijos seno amžiaus sulaukusiems žmonėms, kuriems iš algų atskaitomas tam tikras labai menkas procentas. To visai nejausdami, žmonės surenka savo senatvei pensijos lėšas. Kodėl Liet. Fondas negalėtų pasiūlyti visiems lietuviams, norintiems sulaukus tam tikro amžiaus gauti lietuvybės pensiją, paraginant tuo tikslu registruotis ir užsiregistravus nuolat mokėti nedidelį mėnesinį ar metinį mokestį? Dabar pinigai į L. Fondą plaukia tik altruistiniais sumetimais — grynos aukos. Įsteigus pensijų fondą, žmonės turėtų ir asmeninės naudos. Tai didelis skirtumas.

Pavyzdžiui, sulaukę 60 m. amžiaus, jie gautų tam tikrą pensiją. Žinome, jog socialinės apdraudos pensijos nepakanka pragyvenimui, jei senukas pensininkas negauna priedo iš savo buvusios darbovietės arba iš profesinės unijos. Tokia lietuvybės pensija būtų didelė parama seno amžiaus sulaukusiems tautiečiams, o mokesčiai į ją būtų imami iš šiuo metu jaunų ar vyresnių asmenų, nepaisant partinių ar religinių pažiūrų. Pakaktų užpildyti specialų blanką ir nuolat mokėti savo duoklę. Juo senesnio amžiaus žmogus bus pradėjęs tokį mokėjimą, juo didesnis būtų tas mokestis, tačiau kiekvienam pajėgiamas sumokėti. Aišku, asmenims, nemokėjusiems į pensijų fondą, socialinė globa neturėtų būti atsakoma, lygiai kaip ir socialinė medicina.

Taigi doleriu gydykimės! Jau turėdami šiokį tokį dolerių aruodą, Lietuvių Fondą, turime jį ne tik stiprinti, bet iš jo spinduliuoti kitomis veiklos versijomis, kad to do-

lerio šviesa apimtų visą išsibarsčiusią mūsų išeiviją ir jungtų į vieną bendrą, darnią ir vieningą šeimą.

Kultūrinėje srityje turime ne mažinti, bet didinti įvairias kultūrines premijas, ne tik už literatūrinius kūrinius, bet ir už visuomeninę bei tautinę veiklą, už organizavimo sugebėjimus, už jaunimo skaitymus, rašinius, deklamvimus. Buvo pradėti lietuvių grožio konkursai. Kažkodėl jie nekartojami. Tik reiktų daugiau žiūrėti ne fizinio grožio, o išryškinti lietuviškojo susipratimo faktorių. Jokiu būdu nemėgdžioti amerikiečių prekybininkų ruošiamų panašių konkursų.

Kodėl nebūtų galima įvesti laikraščiuose ir žurnaluose jauniesiems rašytojams ir žurnalistams mokesčio už eilutes? Tai skatintų juos daugiau rašyti. Reikia raginti vyresniųjų klasių mokinius imtis versti lietuvių rašytojų kūrinius į svetimas kalbas. Tokiu būdu jie geriau išmoktų ir savąją kalbą. O kodėl nebūtų galima skirti kasmetinės premijos ir knygų skaitytojams? Čia, žinoma, reikėtų gerai apgalvoti ir paruošti tinkamas taisykles. Tokiais konkursais visuomenė būtų paskatinta aktyviau dalyvauti mūsų kultūriniame gyvenime, daugiau skaityti ir pirkti knygų, sekti spaudą. Labai gerai daro Ohio Lietuvių Gydytojų Draugija, jau prieš keletą metų pradėjusi skirti premijas labiausiai lietuvybės veikloje pasižymėjusiems asmenims ir organizacijoms. Kodėl mūsų kultūrinės institucijos negalėtų paskatinti ir daugiau panašių premijų?

Teigiamai veikia mūsų gyvenimą, ypač jaunimą, kas ketveri metai ruošiamos dainų ir tautinių šokių šventės. Tik lietuvaitės turėtų dėvėti teisingą "uniformą", jokiu būdu neleistina prie tautinių drabužių vadinamieji "undinių" plaukai. Tik gražiai supintos kasos puošia lietuvaitės drabužį. Dabar, kai madoje ilgi plaukai, yra labai gera proga prie tautinių drabužių susipinti kasas. Juk įvairūs "bubikopfai" taip pat prie tautinių drabužių nenešiojami, nes netinka. Kiekviena jaunuolė turi atsiminti, kad, užsidėjusi tautinį drabužį, ji jau ambasadoriauja mūsų tautai.

Reikėtų taip pat daugiau susirūpinti mūsų spaudos etika. Šiuo metu lietuviškąją spaudą yra apnikę visokie parazitai: anoniminiai užsipuolimai, šmeižtai, rašeivų "autoritetingi" pasisakymai įvairiais jautriais klausimais. Rašytojai ir žurnalistai turėtų paruošti griežtus ir aiškius nuostatus, kuriuos redaktoriai vykdytų, kad mūsų spauda būtų švari, atvira ir teisinga.

Politiniu požiūriu kūrybingo ir darnaus veikimo sulauktume, eidami viena politine linija, vadovaudamiesi vienu idealu. Visas politines partijas jungia tas pats kriterijus — tai, kad jos yra lietuviškos. Kadangi visos lietuvių išeivijos tikslas yra rūpintis, kad būtų atstatyta laisva ir nepriklausoma tėvynė, tai aišku, kad ir politinė kryptis šiam tikslui pasiekti taip pat yra tik viena — antikomunistinė. Bet ši kryptis, atrodo, vis silpnėja. Nors Vlikas ir Altas jau yra pasisakę dėl bendradarbiavimo su okupanto siunčiamais kultūrininkais, bet daugelis šių paliepimų neklauso. Tad prie ko prieisime? Ar mes turime teisę patys spręsti tautos gyvybinius klausimus? Jeigu jau esame apsisprendę likti lietuviais, tai tautos gyvybingumo ir sąmoningumo klausimais turime paklusti politinių veiksnių vedamai linijai.

Tik griežčiausiai atsistoję tvirtoje antikomunizmo platformoje, galėsime atsilaikyti ne tik prieš klastingos bolševizmo chimeros žabangas, bet ir sėkmingai išlaikyti ateinančias kartas gerais lietuviais.

Žinoma, vien aimanavimai, skundai ir negerovių minėjimas nepagelbės. Reikia ir energingos veiklos. Tėvai turi reikalauti, kad vaikai bent namie kalbėtų tik lietuviškai. Reikia taisyti jų ištarimą, praturtinti jų kalbą naujais žodžiais. Tą pat turi daryti ir mokytojai lituanistinėse mokyklose. Turi būti pabrėžiamas mūsų kalbos senumas ir grožis. Juk iš tiesų galime savąja kalba didžiuotis. Tik prisiminkime kalbotyros mokslininkų pasisakymus ir įrodymus. Kai mes patys tuo įsitikinsim, tai tada, lyg kokie riteriai, ne tik žodžiu, bet ir su ginklu rankoje stosime ginti savo kalbos ir savo tautos teisių, kur tik bebūtume pasaulyje.

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

ŽODIS SKAITYTOJAMS

Žengiant per 1972-jų metų slenkstį, norime pasidalinti keliomis minčių nuotrupomis su skyriaus "Tėvynėje" skaitytojais. Džiugu, kad susidomėjimas šiuo skyriumi buvo toks apstus, ką sprendžiame iš skaitytojų laiškų redakcijai. Kiekvienam laiškui yra skiriamas tinkamas dėmesys ir už visus reiškiame nuoširdžią padėką.

Skyriui "Tėvynėje" medžiaga parenkama tik iš dabartinėje Lietuvoje išeinančios spaudos puslapių. Kartais skaitytojų laiškuose pareiškiama nuomonė, kad ta ar kita žinutė nesuteikia pilno vaizdo, kad užkulisiuose ta ar kita istorija yra platesnė, išsamesnė. Su tomis nuomonėmis sutinkame, tačiau žinučių šaltinius ir ateityje apribojame daugiausia tik spaudos puslapiais. Žinučių turinį taip pat parenkame savo nuožiūra — stengdamiesi parodyti dabartinės Lietuvos gyvenimo nuotrupas, dažnai iškeldami mūsų brolių tėvynėje laimėjimus kultūros, mokslo ar sporto srityse, jų gyvą lietuviškumą ir pagarbą bei meilę savo kraštui, jo praeičiai. Tuo pačiu nevengiame parodyti svetimųjų primesto biurokratizmo painiavos, kuri visur ir visuomet draikosi, lyg lipnūs voratinkliai, kliudydama laisvai tvarkyti savo krašto gyvenimą. Nei į politiką, nei į propagandą šiame skyriuje nesileisime.

Kviečiame ir raginame gerb. skaitytojus ir šiais metais paremti skyrių "Tėvynėje" savo laiškais, pageidavimais bei dėmesiu.

Visko viename straipsnyje neįmanoma smulkiau išdėstyti, tačiau noriu dar kartą pabrėžti svarbiausią čia iškeltą mintį — griežtas lietuviškumas visur turi viešpatauti. Kiekvienas lietuvis, gyvendamas tarp svetimųjų, turi būti jiems tolerantiškas, bet taip pat jaustis esąs savo tautos ambasadorium. Kas nesijaučia stipriu lietuviu, tas tenebando siūlyti savo nuomonių bendruomenei, visuomenei, literatūrai ar net atskiroms organizacijoms. Ypač šiais laikais mums reikia ne vėjo linguojamų nendrių, o nepajudinamų patriotinių stulpų!

LENGVA ŽIEMA

Pirmoji žiemos pusė Lietuvoje labai lengva, net šilta. Gruodis praėjo be sniego — kelis kartus lijo. Kai kur laukuose pasirodė žaluma, nes temperatūra dieną pakyla iki 7 laipsnių (C). Imta rūpintis žiemkenčiais javais, nes kai kurie buvo apsemti rudens liūčių ir turi mažesnį atsparumą staigiam šalčiui.

MAŽA UPĖ — DIDELIS UŽTERŠIMAS

Joniškėlio Lietuvos Žemdirbystės instituto bandymų stoties eksperimentinio ūkio parkas yra laikomas vienu iš seniausių ir

vertingiausių gamtos paminklų. Jis buvo įkurtas XVII a. antroje pusėje ir užima 6 ha plotą. Per parką teka vingiuotas Mažupės upelis (Mūšos intakas). Parkas paskutiniu metu tvarkomas, restauruojamas, tik niekas nežino, ką daryti su Mažupe, kuri taip užteršta, kad dvokia visame parke ir apylinkėje. Į upelį nuleidžia savo nešvarumus Joniškėlio miestas ir sviesto gamybos cechas. Pasvalio rajono ir Gamtos apsaugos komiteto pastangos padėtį bent kiek ištaisyti nedavė jokių rezultatų.

SPORTO RŪMAI VILNIUJE

Vilniuje praeitų metų pabaigoje atidaryti modernūs Sporto rūmai ant Neries kranto. Juos suprojektavo architektai E. Chlomanskas, J. Kriukelis ir Z. Liandzbergis. Rūmai buvo statomi šešetą metų. Pagrindinėje jų salėje telpa 6000 lankytojų.

GERIAUSIEJI 1971-jų METŲ SPORTININKAI

"Sporto" redakcija 1971 m. antroje pusėje suruošė anketinį apklausinėjimą, kuriame dalyvavo net 4263 dalyviai. Balsų dauguma buvo išrinkta 10 geriausiųjų Lietuvos sportininkų 1971 metais. Pirmojo sportininko titulas jau šeštą kartą pripažintas krepšininkui M. Paulauskui. II-ji vieta teko šuolininkui į aukštį K. Šapkai, o III-ji boksininkui J. Juocevičiui, kuris 1971 m. birželio mėn. Madride laimėjo Europos bokslo čempiono titulą. Tai buvo devintoji lietuvių pergalė. Juocevičiaus treneris ir sekundantas yra Algirdas Šocikas, pats du kartus laimėjęs čempionatą (1953 ir 1955 m.).

KAIP PLEČIAMA GAMYBA

Marijampolės (Kapsuko) mieste prieš porą metų likviduotas linų fabrikas. Likusiose patalpose, reikiamai pertvarkius, numatyta įruošti medvilnės siūlų pervyniojimo cechą. Prasidėjo pastatų rekonstrukcija, daugiau kaip ketvirtadalis šimto moterų išvyko į Kauną pasiruošti naujai specialybei, kad galėtų sėkmingai vesti naują įmonę. Tačiau Lengvosios pramonės ministerija nutarė, kad medvilnės cechos Kapsuke nebus, o vietoj jos steigiamas Vilniaus siuvimo įmonių susivienijimo "Lelija" filialas. Pradėta rekonstrukcijos rekonstrukcija, bet ji vyksta labai nerangiai: nesutvarkius stogo ir šildymo, pernai žiemą peršalo sienos ir nubyrėjo visas tinkas, plyšėti langai pakulomis apkamšyti, o durys neužsidaro. Bijoma, kad šių metų žiema visai sugadins pradėtus darbus. Kai neveikiančio cecho darbininkai, kuriems per metus išmokėta apie 11 tūkstančių rublių atlyginimo, skundėsi neturėjimu ką veikti, jiems iš Šiaulių neaustinių medžiagų fabriko imta vežti vatiną. Kapsuke iškrauna, palaiko kiek sandėlyje ir paskui gabena į Vilnių. Tai vis dėl organizacijos ir atsakomybės prisiėmimo stokos. (Tiesa, Nr. 299)

GREITA REAKCIJA Į SKUNDĄ

Kauno miesto Ratnyčios gatvės gyventojai jau seniai vargsta be vandens, net tolokai esanti vandens kolonėlė neveikia. Nerasdami kitos išeities, pagaliau pasiskundė laišku "Tiesai". Skundas sulaukė greito atgarsio. Dar tame pačiame numeryje pranešama, kad Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas prižadą 1972 metais paruošti Ratnyčios gatvės vandentiekio linijos techninę dokumentaciją. Kada numatoma prieiti prie paties vandentiekio įvedimo, nepasakyta, o gyventojai vis tiek lieka be vandens.

PREMIJA MATEMATIKUI

TSRS Mokslų akademijos prezidiumas vieną iš trijų premijų už geriausius metų darbus matematikos srityje paskyrė vilniečiui prefesoriui Vytautui Statulevičiui. Premija pavadinta rusų matematiko Andrejaus Markovo (1856-1922) vardu. Pastaruosius penkerius metus V. Statulevičius vadovauja Fizikos ir matematikos institutui. Jis daug keliauja, yra aplankęs pagrindinius matematikos centrus užsienyje ir tris kartus dalyvavo pasauliniuose matematikų kongresuose, visus tris kartus ten skaitė pranešimus.

STIPRINA UŽSIENIO KALBŲ MOKYMĄ

Jau nuo 1961-62 mokslo metų Lietuvoje veikia specialios vidurinės mokyklos, kuriose kai kurie dalykai dėstomi užsienio

kalba ir užsienio kalbos mokymas yra sustiprintas. Į tas mokyklas priimami tik gabūs, gero elgesio mokiniai, turį gerą klausą ir neturį jokių kalbos trūkumų. Šiuo metu yra 15 tokių mokyklų. Jos veikia: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Šiauliuose, Kapsuke, Ukmergėje, Alytuje.

Šios mokyklos eina tą pačią programą kaip ir kitos bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos, bet jos paruošia mokinius taip, kad baigiantysis galėtų laisvai bendrauti viena kuria užsienio kalba.

DARBO JĖGOS PROBLEMA

Darbo jėgos problema, augant įvairioms gamybos bei pramonės šakoms, darosi vis aktualesnė. Apskaičiuojama, kad per paskutinius 10 metų į jas įsijungė apie 7 milijonai naujų darbininkų, tačiau Lietuvos ekonomistai būkštauja, kad naujame penkmetyje darbo resursų prieauglis bus bent ketvirtadaliu mažesnis, negu praėjusiais 5 metais. Dedamos pastangos decentralizuoti pramonės įmones, kad būtų sėkmingai panaudota atliekama darbo jėga įvairiuose miestuose ar jų apylinkėse. Tuo būdu būtų išvengta naujo imigrantų antplūdžio iš kitų kaimyninių respublikų, kaip iki šiol vyko Vilniuje, Klaipėdoje ir kai kuriuose kituose miestuose.

Darbininkų trūkumas ir bendras neorganizuotumas pastebimas daugelyje Lietuvos vietų. Štai naujas, vienas iš didžiausių Pabaltyje, Kėdainių cukraus fabrikas vargsta su netinkamai užbaigtais įrengimais ir bent trečdalio darbininkų stoka. Įmonei talkininkauja žmonės iš aplinkinių kolūkių, kitų respublikos įmonių, bet tai mažai gelbsti, kai talkininkai neturi patyrimo savo darbe.

Šalia to, naujame fabrike įrengimai gerai neišbandyti, kasdien genda, o dalių pataisymui tenka ilgai laukti arba ir visai gauti neįmanoma. Per 35 paras fabrike tebuvo perdirbta tik 7181 tona cukrinių runkelių, iš kurių gauta vos 199 tonos cukraus. Į saugojimo laukus tuo tarpu suvežta daugiau kaip 71 tūkstantis tonų cukrinių runkelių, ir kiekviena sudelsta diena brangiai kainuoja.

PAVĖLUOTI ŽIEDAI

Praėjusių metų lapkričio mėn. numeryje, rašydami apie kai kuriuos įvykius tėvynėje, paminėjome keistą žinutę, kad vieno lietuvio sodelyje rugsėjo mėnesį pradėjo žydėti obelaitės. Neseniai gavome iš Lietuvos eilėraštį apie vėlai pražydusią šakelę. Eilėraščio autorius pasirašė slapyvardžiu *Prosenelis*, nes jo vaikaičiai jau yra apie 20 m. amžiaus. Gal šiam eilėraščiui mintį ir davė tas keistas, laikraštyje aprašytas įvykis, o gal autorius galvojo apie savo vaikaičius, kurie pražydo per vėlai — dabar, kai Lietuva nelaisva, kai ten siaučia bedieviškojo komunizmo audros ir švilpia Sibiro vėjai.

VĖLAI PRAŽYDUSI ŠAKELĖ

Sodelyje, prie pat takelio,
Pražydo vyšnios štai šakelė,
Lyg ne tikrovėj, o sapne, —
Rugsėjo mėnesio gale...

Tu, vargana žiedų šakele,
Į tave žiūrint, širdį gelia:
Kaip gaila man tavo žiedų,
Jog net žiūrėt į juos graudu!

O jūs, žiedai, ir tu, šakele,
Jūs veltui saulėn žvilgsnį keliat:
Tu veltui krovei žiedelius,
Jie veltui skleidė lapelius!

Žiedų jau neglobos saulutė
Ir neblankys darbšti bitutė,
Ir jie uogytės raudonos
Nebeišsirpins jau nė vienos.

Praūš audra — neliks lapelių,
Nuplaus lietus — neliks dulkelių,
Bet dar ir to nebus gana —
Jų piesteles pakąs šalna.

Ir liksi tu, brangi šakele,
Lyg koks šapelis prie takelio,
Liūdėt ir nykti be skaisčių,
Šalnos pakandžiotų žiedų...

Kodėl, šakele, tu suklydai,
Kodėl tiktai dabar pražydai,
Kodėl žydėt pavėlavai,
Kur tu pavasarį buvai?

Prosenelis

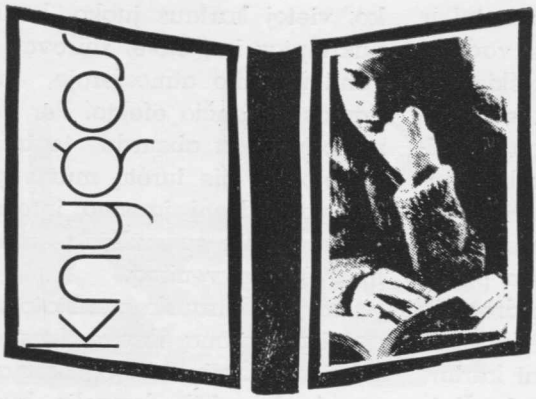

KOSTO OSTRAUSKO "KVARTETAS"

ILONA GRAŽYTĖ

Absurdo teatras pasidarė mūsų tarpe gan dažnai vartojama frazė. Jei scenoje dedasi kažkokie nesuprantami dalykai, jei autorius ar režisierius vartoja scenines priemones, išmušančias žiūrovą iš pusiausvyros (triukšmas, šviesos, groteskiški vaizdai) arba, dar paprasčiau, jei veikalas neturi aiškios pradžios, vidurio ir pabaigos — viską pateisinam arba viską apkaltinam dviem žodžiais — "absurdo teatras".

Mūsų išeivių literatūroje naujus dramos bandymus randame Kosto Ostrausko veikaluose. Praeitais metais išėjo jo "Kvartetas", kuriame yra: "Gyveno kartą senelis ir senelė..." "Duobkasiai", "Kvartetas" ir "Metai". Išskyrius "Kvartetą", visi kiti veikalai jau yra matyti scenoje. "Gyveno kartą senelis senelė..." jau virto beveik moderniu klasiku. Kosto Ostrausko veikalai turi daug ką bendro su absurdo teatru ir daug kur nuo jo skiriasi. Užimtų per daug laiko pažvelgti į visus aspektus, reikės pasitenkinti pora ryškiausių.

Perskaičius "Kvartetą", pirmiausia pagalvoji apie Martin Esslin iškeltą paradoksą, kad viešoji nuomonė dažnai laiko absurdo teatrą beformiu, mano, kad autorius įneša į sceną tai, kas tuo momentu yra jo fantazijos užgaidos, o iš tikrųjų absurdo teatras reikalauja labai griežtos kontrolės ir formos. Kuo mažiau yra veikale chronologiško įvykių tekėjimo ir kuo daugiau jis pagrįstas vidujinės tikrovės asociacijomis, tuo labiau dramaturgas turi surasti kiekvienam veikalui savitą formą ir simetriją. "Gyveno senelis ir senelė..." primena formalizuoto šokio figūras. Seneliai eina nuo sentimentalumo — patetikos į sentimentalumą — isteriją, į sentimentalumą — agresiją ir atgal tais pačiais žingsniais. Ir jeigu šis senelių ritualas mums atrodytų perdėtai groteskiškas, autorius atsveria jį ištraukomis iš konkrečios tikrovės, iš pasaulinės ir lietuvių spaudos, kurių groteskiškumui komentarai nereikalingi. "Duobkasiai" turi absurdo teatre dažnai sutinkamą struktūrą: dviejų žmonių prototipų, šiuo atveju buvusio aktoriaus ir buvusio artojo, dabar tapusių duobkasiais, bejėgiškumas prieš nežinomybę — mirtį intensyvėja iki paroksizmo. "Kvartetas" taip pat turi intensyvėjimo progresiją — nesusikalbėjimas, antagonizmas, absurdas — chaosas ir galų gale tyla. "Kvartetas" iš pradžių atrodo labai abstraktus, nes jis paverčia veikėjus grynais instrumentais, kol nepagalvoji, kad tikrasis ir vienintelis veikėjas yra žmogaus kalba. Ionesco ir kiti absurdo teatro rašytojai dažnai yra įdomiausi, kai jie atskleidžia mums kalbos, kaip komunikacijos tarp žmonių, nužudymą, kai ji paverčiama šablonais, stereotipais ir kaukėmis. "Kvartete" žais-

mingumas yra kalbos frazių kontrastai ir improvizacijos. "Metai", autoriaus vadinami divertismentu, turi pačią neryškiausią struktūrą, atskiros dalys gali būti vaidinamos atskirai, ir pagrindinis jausmas, negailestingas laiko tekėjimas, ne tiek kondensuotai perduodamas, kaip pavyzdžiui, bejėgiškumas prieš mirtį "Duobkasiuose". Vis dėlto, perskaičius visą rinkinį, reikia pripažinti, kad Kostas Ostrauskas mūsų dramoje yra daugiausia dėmesio formai skiriantis rašytojas, ypač palyginus jį su kai kuriais mūsų dramos rašytojais, operuojančiais pseudometafiziniais kliedėjimais absurdo teatro vardan.

Dramos, kurios yra ne apie įvykius ar charakterius, bet apie žmogaus jausmą ar laikyseną išorinės ar vidujinės tikrovės šviesoje, yra iš esmės metaforos žmogaus likimui išreikšti. Martin Esslin tvirtinimu, šios rūšies veikaluose pabrėžiama veikalo, kaip poetinio įvaizdžio, reikšmė. Geras pavyzdys čia gali būti Ionesco "Kėdės", kur nesugebėjimas perduoti tai, ką žinai ir ką esi patyręs, tampa vienu dominuojančiu įvaizdžiu — scenoje be sustojimo dauginančiomis tuščiomis kėdėmis be klausytojų. Tradiciniame teatre tos kėdės būtų veiksmui rėmai ar scenos dekoracijos, o čia joms suteikiama kita dimensija. Ostrausko veikaluose dar nesutinkame vienos dominuojančios metaforos, bet momentai, kurie pasilieka atmintyje, kurie kristalizuoja mintį arba, tiksliau sakant, jausmą, yra poetiniai įvaizdžiai. Kai senelis iš kišenės išsitraukia plaktuką (kuriuo pritrenkiami nuolat pasirodantys Petriukai) ir pradeda juo groti švelnią pastoralinę melodiją, kai Apvesdintojas griebia laikrodžio gegutę už gerklės ir trenkia ją į kampą, šios fizinės detalės ir gestai pasako daugiau už dialogą apie lyriką ir smurtą ar apie meilę ir laiką. Tačiau kas atsitinka ir kas kartais sumažina jų įtampą — tai efektų perkrovimas kai kuriais atvejais. Daugiausia nuo to nukenčia "Metai". "Rudens" epizode iš salės į sceną lipantys dainininkai; skorpionai, radijo pranešėjas, amūras, nuplėšiamas nuo žmonos perukas ir t. t. iš dalies žiūrovą išblaško, vietoj kartaus juoko, kuris turėtų būti nukreiptas ir į save, žiūrovas pradeda gyventi žaidimo atmosferoje, smalsiai laukdamas sekančio efekto. Per daug puošmenų pavojinga absurdo teatrui, nes, kaip minėjome, jis turėtų mums perduoti kiek galima didesnį jausmo intensyvumą. Per daug detalių susmulkina mūsų sceninės tikrovės išgyvenimą.

Kostas Ostrauskas pristato mums visiems gerai pažįstamą tikrovę: frustraciją, graibymąsi už iliuzijų, bejėgiškumą prieš neišvengiamą mirtį, daugelio kasdienybės ritualų beprasmiškumą. Norint išanalizuoti visus šiuos aspektus, užimtų daug daugiau vietos ir laiko, negu čia įmanoma. Jo dramos nepalies visų žiūrovų ir neišsiųs iš teatro su taip dažnai minimu "dvasiniu pakilimu". Tačiau reikia džiaugtis, kad turime savo literatūroje autorių, kuriam meninė tikrovė yra svarbiausia.

NAUJOS KNYGOS

Algimantas Kezys, S. J. FOTO KOMPOZICIJOS. Išleido M. Morkūnas, Čikaga, 1972. Aplankas Zinos Morkūnienės. 64 didelio formato puslapinės fotografijos. Ši knyga išleista ir anglų kalba, vardu "Form and Content". Kieti viršeliai, kaina 6 dol. Galima gauti "Laiškų Lietuviams" administracijoje.

Metus kad ir paviršutinišką žvilgsnį į šias nuotraukas ir norint jas apibūdinti vienu žodžiu ar vienu sakiniu, tuoj peršasi tema: "Žmogaus ir daiktų santykis su aplinka". Tas pats žmogus ar daiktas vienoje aplinkoje atrodys vienaip, kitoje — visai kitaip. Kai žmogų matai tam tikroje aplinkoje, nors jis ir nekalba, beveik gali numanyti, ką jis pasakytų, jeigu prabiltų. Atrodo, kad gali skaityte išskaityti jo mintis. Labai gerai, kad nuotraukų sąraše nesistengta jas krikštyti kokiais nors autoriaus mintyse kilusiais vardais, bet labai paprastai pažymėta, kas ir kur ten nufotografuota. Kiekvienam žiūrovui jos gali visai ką kita reikšti ir kiekvienas jose gali skirtingas mintis išskaityti.

THE GO-BETWEEN

Filmas "The Go-Between" nupiešia labai gražų 19-tojo šimtmečio gyvenimo paveikslą: didelis vasarnamis su puikiais sodais; nesuskaitomi tarnai, sekmadienio rytą susirenką prie valgiais linkstančio pusryčių stalo pasimelsti su ponais; ramios popietės; pasivaikščiojimai ir pasimaudymai; priešpiečiai miške; popietinė arbata sode.

Dvidešimtasis amžius rengiasi nusileisti ant šitų "bajorų" visa jėga ir įnirtimu. Mes, žiūrovai, tai žinom ir jaučiam kažkokią užuojautą, kuri labai subtiliai jungiasi su pavydu. Šis keistas dvilypis jausmas mums leidžia galvoti, kad stebime labai aukšto lygio meną. Nepaprastai nuobodus dramatinis vystymasis prisideda prie šio jausmo ugdymo.

Filmas turi šiokią tokią temą — viena vasarnamio bajoraitė (Julie Christie) slaptai meilikaujasi su ūkininkaičiu (Alan Bates). Jie priprašo ten vasarojantį berniuką nešioti tarp jų laiškus. Galų gale berniukas priverčiamas vis-

---

Marija Sims-Černeckytė. ANT KRYŽKELIŲ SENŲ. Eilėraščiai. Antroji papildyta laida. Redagavo Vytautas Alantas. 296 psl., kieti viršeliai, kaina nepažymėta.

Knygos pradžioje beveik 40 puslapių užima Vytauto Alanto labai nuoširdžiai aprašyti autorės gyvenimo ir kūrybos bruožai. Ji yra parodyta kaip tikrai reto darbštumo ir energijos moteris. Beveik visą laiką sunkiai dirbdama, ji randa laiko ne tik poezijai rašyti ir įvairiuose laikraščiuose bendradarbiauti, bet pirmininkauja organizacijoms, dainuoja chore, moko jaunimą tautinių šokių. Jos poezija yra paprasta, nuoširdi, be jokių prašmatnybių, persunkta Lietuvos meile. Kai kurie mūsų muzikai pasinaudojo jos eilėraščiais savo kompozicijoms. Linkime Marijai Sims-Černeckytei, net per kelis dešimtmečius svetimame krašte išsaugojusiai savo širdyje karštą tėvynės meilę, nenumesti nei poetės lyros, nei žurnalistės plunksnos ir dar ilgai dirbti visuomeninėje veikloje.

Kazys S. Karpius. ALPIS. Istorinė apysaka. Išleido Viltis 1971 m. 230 psl., kieti viršeliai, kaina 5 dol.

Dar tik prieš kelis mėnesius miręs rašytojas ir žurnalsitas K. S. Karpius buvo, galima sakyti, pats produktyviausias išeivijos lietuvių rašytojas. Jis pradėjo rašyti dar prieš pirmąjį pasaulinį karą. Iki šiol yra parašęs ir išleidęs apie 35 knygas. Šioje apysakoje "Alpis, Kęstučio išlaisvintojas" jis labai įdomiai aprašo, kaip Kęstutis, patekęs kryžiuočiams į nelaisvę, susidraugauja su Alpiu, dar vaikystėje kryžiuočių pagrobtu iš Lietuvos, ir kaip jie abudu pabėga ir laimingai grįžta į Trakus. Toliau aprašomas Alpio gyvenimas ir veikla Lietuvoje. Knyga tikrai įdomi, nes paremta istoriniais faktais.

ką atidengti mergaitės motinai. Tačiau šitų pažįstamų psichologijų neužtenka išlaikyti tokio ilgumo filmą. Žiūrovas vis klausia — ar tai jau ir viskas? Ar nieko daugiau nebebus? Režisierius, norėdamas nupiešti tobulą, bet netikrą nostalgijos portretą, atsisakė stiprių jausmų ir visai išmetė dramatinį elementą.

Filmas įdomus, gražiai techniškai atliktas ir kaip buvusio gyvenimo peisažas — labai gražus. Visą filmo turinį išreiškia pirmasis sakinys: "Praeitis yra svetimas kraštas. Ten viską kitaip daro".

Eglė Juodvalkytė

THE DEVILS

Viduramžiais ir naujųjų amžių pradžioje vykusi inkvizicija bei raganų deginimai meta didelį šešėlį ant visos vakarų kultūros ir civilizacijos. Tai yra neabejotina dėmė ir to meto dvasiškijai. Nuostabu, kad tas žmonių tamsumas ir neįsivaizduojamas fanatizmas klestėjo ne tik 16-tame ir 17-tame amžiuje, bet tęsėsi net iki 18-tojo pabaigos. Tas isteriškas velnio uodegos ieškojimas kiekviename žingsnyje ir kiekviename žmoguje, tas sadistiškas kraujo troškimas buvo apėmęs ne tik Ispaniją, Prancūziją ir Italiją, bet neaplenkė nė kitų Europos kraštų, įskaitant ir mūsų Lietuvą. Jis persimetė ir į Naująjį pasaulį — Ameriką.

Filmo "The Devils" siužetas paimtas iš 17-tame amžiuje liūdnai pagarsėjusio Loudun miestelio, Prancūzijoje. Apie šio miestelio "velnius" bei "raganas" jau yra parašyta nemaža knygų, sukurta opera ir pagaliau pagamintas filmas. Velnių išvarinėjimai egzorcizmais ir kitokiais, kartais net labai juokingais ir nepadoriais būdais bei įsivaizduotų raganų medžioklės daugiausia sukosi apie Uršuliečių vienuolyną, ypač tada, kai į Loudun šv. Petro bažnyčios klebonu buvo atkeltas Urbain Grandier, mokytas, gudrus, kilnios išvaizdos ir šiek tiek mefistofeliško žvilgsnio kunigas.

Kun. Grandier buvo jėzuitų auklėtinis. Jis gerai orientavosi teologijos klausimuose, jam nebuvo svetima scholastinės filosofijos dialektika. Buvo nepaprastai iškalbingas pamokslininkas. Tačiau buvo išdidus, niekam nenoris nusileisti, pats kuriąs ir kai kuriuos moralės dėsnius. Celibatą jis laikė nesąmone ir stengėsi tai įrodyti tokiu silogizmu: prižadėjimas vykdyti tai, kas neįmanoma, neįpareigoja; o kadangi celibatas normaliam žmogui yra neįmanomas, tai jis neįpareigoja. Aišku, kiekvienas moralistas pripažins, kad pirmoji premisa yra teisinga, bet yra klaidinga išvada, nes klaidinga antroji premisa. Tūkstančiai pavyzdžių rodo ir medicinos mokslas patvirtina, kad celibatas normaliam žmogui yra įmanomas. Nestiprus ir kitas kun. Grandier pateiktas argumentas, kad celibatas yra prievartavimas. Jaunuolis, kuris nori būti kunigu, priima celibatą tik kaip būtiną, vyresnybės uždėtą sąlygą. Jam, norinčiam tapti kunigu, tai yra conditio sine qua non. Bet, žinoma, moralistai jam atsakys, kad niekas tokio jaunuolio neverčia būti kunigu. Jeigu jam toji sąlyga nepriimtina, tai tegul ieško kitokio pašaukimo.

Bet kun. Grandier apie kitokį pašaukimą negalvojo. Jis tikėjosi padaryti karjerą dvasiškame luome, neatsisakydamas sudėti aukų ir deivei Venerai. Tos "aukos" jam nebuvo sunkios, nes prieš tokią stiprią, tiesiog hipnotizuojančią jo asmenybę lengvai kapituliuodavo tų "aukų" bendrininkės. Tad nenuostabu, kad jį iki ausų įsimylėjo ir Uršuliečių vienuolyno viršininkė, isteriška seksualinė maniakė sesuo Jeanne. Kunigo Grandier vaizdas iš jos liguistų minčių beveik niekuomet neišnykdavo. Kai ji kalbėdavo rožančių arba pažvelgdavo į krucifiksą, staiga ant kryžiaus vietoj Kristaus pamatydavo kun. Grandier. Kartais jis nulipdavo nuo kryžiaus ir ją apkabinęs išbučiuodavo, o ji, kaip Magdalena, suklupusi savo plaukais jam šluostydavo kojas. Ji jausdavo tam tikrą neapykantą prieš kiekvieną patrauklesnę moterį, nes savo liguista fantazija sukurdavo visokias meilės scenas tarp tos moters ir kun. Grandier.

Ta savo isteriška liga ji užkrėtė ir kitas vienuolyno seseris. Po visą miestelį sklido gandai, kad vienuolės velnio apsėstos. Tuo susidomėjo ir bažnytinė, ir civilinė vyresnybė. Prasidėjo tyrinėjimai ir tardymai. Iš sesers Jeanne elgesio ir atsakymų atrodė, kad visa to kaltininkas esąs kun. Grandier: jis užkerėjęs, apraganavęs ir velniais apleidęs visą vienuolyną. Jis buvo apkaltintas ir atiduotas inkvizicijai. Buvo verčiamas prisipažinti, vartojant žiauriausias tortūras. Kai jokie kankinimai nepadėjo, buvo pasmerktas gyvas sudeginti ant laužo. Bausmė buvo įvykdyta ir filme parodyta su visomis detalėmis.

Seserį Jeanne vaidina Vanessa Redgrave, o kunigą Grandier — Oliver Reed. Abudu savo vaidmenis atlieka puikiai. Bet ką galima pasakyti apie visą šį filmą? Kai kurie laikraščiai ar žurnalai, apžvelgdami praėjusiųjų metų filmus, "The Devils" priskiria prie dešimt blogiausių-

REFORMOS

Kai prieš keletą šimtmečių nuo Bažnyčios atsiskyrė dalis katalikų, mes juos vadiname reformatais, protestantais ir kitokiais vardais. Šiandien turime reformuotą Katalikų Bažnyčią su popiežiaus pritarimu. Dėl to bent neoficialiai šiandien Bažnyčioje yra reformatorių ir konservatorių. Kai kurios reformos yra labai geros, bet kai kurios ne. Gaila, kad popiežius dėl kai kurių reformų, pvz. dėl mišių gimtąja kalba, neatsiklausė visų tikinčiųjų nuomonės. Manau, kad 90% visų tikinčiųjų būtų pasisakę už lotynų kalbą ir už senąjį stilių. Dabartinė reforma neatnešė nei praktiškos naudos pamaldumui, nei didesnei Dievo garbei. Visiems privalomas kai kurių maldų ar atsakymų išmokimas vyksta labai silpnai, nes Kat. Bažnyčios bendruomenė nėra kariuomenė. Manau, kad šios reformos daugelį tikinčiųjų pastūmėjo "pakalnėn".

Kai kurie kunigai ir tikintieji vykdo ir toliau savo sugalvotas reformas. Kai kuriose bažnyčiose raginama, kad tikintieji vienas kitam paduotų ranką, pasisveikintų. Mažai kas tuos patarimus vykdo. Bet yra tikinčiųjų, kurie eina dar toliau, negu patariama. Kodėl tik paduoti ranką? Juk galime pasisveikinti ir pasibučiuojant, kaip daro ortodoksai per Velykas. Mačiau, kaip dvi moterys per mišias pasibučiavo. Kartą pagyvenusi moteris tokio pasisveikinimo metu išėjo iš suolo, paėjo apie 10 žingsnių atgal ir pabučiavo į lūpas jauną vyrą. Seno vyro, kurs buvo šalia jos, ji nesveikino.

Anksčiau viso pasaulio lietuvius katalikus vienijo giesmė "Pulkim ant kelių". Dabar jau ji daugelyje bažnyčių panaikinta. Kuriamos naujos giesmės, naujos melodijos, kurios tiktų gitaristams. Reikalaujama, kad jas visi giedotų. Vienoje bažnyčioje giedamos vienokios giesmės, kitoje — kitokios. Tai yra skaldymas.

Dabar jau aiškinama, kad stovėjimas yra didesnė pagarba, negu klūpėjimas. Jeigu jau keičiamas pagarbos pareiškimas, tai ir giesmėje "Pulkim ant kelių" užtektų pakeisti žodžius ir sakyti: "Stokim ant kojų". Aiškinama, kad ir tautos himnas giedamas stovint, bet religija ir tautybė yra du skirtingi dalykai.

Anksčiau ir žmonės buvo religingesni, ir kunigai nekalbėjo apie reformas, pvz. apie celibato panaikinimą. Keistokai atrodo, kai kuni-

---

jų. Ir mes norėtume su tokiu sprendimu sutikti. Ir ne dėl to, kad filme yra per daug tiesiog nervus gadinančių žiaurumų, ne dėl to, kad ne viena scena sukelia pasišlykštėjimą, bet ypač dėl to, kad kai kurios religinės katalikų praktikos yra labai neskaniai pajuokiamos, kad aplamai visa religija traktuojama be jokios net ir menkiausios pagarbos.

Žiūrint filmo, įdomu stebėti ir žmonių reakcijas. Didelė žiūrovų dalis paprastai būna barzdoti ilgaplaukiai jaunuoliai. Tikrai verčia susimąstyti tokie momentai, kai ekrane pasirodžiusį kokį nors grubų religiją paniekinantį veiksmą sutinka žiūrovų plojimai. Šis filmas apie velnius yra taip pagamintas, kad ir kai kuriuose žiūrovuose sukelia velniškas reakcijas. Gal tai ir yra pagrindinė priežastis, kad daugelis jį laiko blogiausiu praėjusių metų filmu.

J. Vaišnys

gas nuo altoriaus sako, kad tik vedusiųjų gyvenimas yra normalus, tad ir kunigai turėtų būti vedę. O po to sako, kad tie, kurių vyrai ar žmonos liko už geležinės uždangos, turi laikytis celibato. Vadinas, pasauliečiai čia turi stovėti aukščiau už kunigus. J. J.

MIŠIŲ PRASMĖ ALTORIAUS MISTERIJOJE

Teatras bažnyčioje? Scena presbiterijoje? Vaidinimas prie altoriaus? Kaip tik lygiai taip. Vaidinimas bažnyčioje su visais aktorių išėjimais, įėjimais, šviesos ir garso efektais, na, ir pabaigoje su triukšmingais plojimais.

Į Jungtines Amerikos Valstybes iš Vokietijos (Miuncheno) yra atvykusi teatro grupė, vadovaujama Ernest Jurina, "Munich Mystery Plays", kuri keliauja po atskiras vietoves ir bažnyčiose stato savo vaidinimus. Vienintelis tų vaidinimų tikslas — padėti tikintiesiems geriau suprasti mišių tikslą ir prasmę.

Gal ir ne visi, bet nemaža žmonių dalis į mišias žiūri tik kaip į būtiną sekmadienio ar šventadienio pareigą. Nueina į bažnyčią, kai reikia atsistoja, atsiklaupia, persižegnoja, parodo nepasitenkinimą kartais lėkštu pamokslu, nes kunigas nieko naujo nepasako, įmeta į lėkštę pinigėlį, nemažu būriu nueina prie komunijos. Na, tai ir viskas. Visa tai kartojama uniforminiu įpročiu kiekvieną sekmadienį. Visuomet ta pati nuotaika. Tiesa, kartais kunigas bando kalbėti, aiškinti, kas yra mišios, kam jos skirtos, kokia iš jų nauda, bet ir tai jau ne kartą girdėta, todėl tie žodžiai pasiekia ausis, bet nenueina iki sielos gelmių. Mišių klausymo (rečiau dalyvavimo) įprotis beveik nesikeičia — tas pats ir tas pats.

Minimo vaidinimo "Calderon's Mystery of the Holy Mass" esmė ir yra, kaip geriau, paprasčiau ir aiškiau kiekvienam padėti tiksliau suprasti ir pažinti, kas iš tikrųjų vyksta ant altoriaus šv. mišių metu. Atitinkamo laikmečio rūbais apsirengę ateina ir prabyla: Adomas, Mozė, Kristus ir apaštalai, o taip pat Išmintis ir Ignoracija. Įvairių dialogų ir monologų metu kaip tik ir aiškinama, ką Kristus galvojo, įpareigodamas apaštalus ir jų įpėdinius, kai sakė: "Tai darykite mano atminimui".

Vaidinimą lydi užkulisinė vargonų muzika ir chorai. Labai įspūdingas Povilo atsivertimas, paskutinės vakarienės inscenizavimas čia pat, prie altoriaus. Net ir Kristaus teismas, nukryžiavimas, mirtis ir prisikėlimas, labai ribotais efektais atliktas, vis dėlto yra labai įspūdingas ir įtikinantis. Kristus visą laiką pačiame centre, prie altoriaus — čia jo vieta. Apaštalai ir kiti veikėjai šalia jo. Kiekvienu žodžiu ir gestu stengiamasi parodyti, kur yra centras, kur pradžia ir pabaiga, kur mirtis ir gyvenimas.

Tad visiems skaitytojams norėčiau labai rekomenduoti, kad pamatytų šį vaidinimą, jeigu tik bus proga. Tikrai nesigailėsite išgirdę tiesos žodį, skelbiamą ir aiškinamą pasauliečių lūpomis, paprastu, gyvu ir suprantamu būdu. Po to gal ir sekmadienio mišios taps ne tik turinigesniu dalyvavimu, bet ir išgyvenimu.

Al. Gimantas

REGĖJIMAS AR SPĖJIMAS

Kalendorius rodo 2000 metus. Aušta rytas. Toli pro rūką ir tirštus dūmus vos įžvelgi apvalius arba keturkampius siluetus. Čia kadaise buvo miestas, o dabar ši vieta vadinama X-rama. Čia žydėjo sodai, žaliavo pievelės ir stovėjo žmogaus rankomis pastatyti gražūs nameliai. Dabar čia tematysi niūrias sienas, juodą gatvių grindinį, akmenį ir pilką cementą.

Kažkas juda. Tai mašinų pagamintos mašinos. Kai kur jose dar pastebimos ir kitokios mašinos, kurias kadaise žmonėmis vadino. Šiandien jos tik numeriai. Šios mašinos yra dviejų rūšių: mašina — patinas ir mašinėlė — patelė. Kai sakoma, kad jis dirba — jam diriguoja kompiuteris, o po kelių valandų, grįžęs į panašių būrį, elgiasi, kaip nori, kaip diktuoja jausmai. Nereikia nieko varžytis. Tokie žodžiai, kaip siela, sąžinė, moralė, randami tik senuose žodynuose.

Vieną dieną Nr. 000 buvo paskirtas vykti į kitą planetą. Jis susimetė kelis reikalingiausius daiktelius ir išvyko. Po keliolikos valandų, atlikęs savo uždavinį, grįžo į žemę ir vėl prisijungė prie kitų mašinų — patinų ir patelių.

Kalendorius rodo 2200 metus. Mašina - žmogus vis giliau rausiasi ten, kur sukrautos senos knygos. Jis nori atrasti ir suprasti, kuo džiaugėsi ir kokį gyvenimo tikslą turėjo jo protėviai, kai siela dar nebuvo "išėjusi" iš kūno. Kaip ją vėl į jį grąžinti?... A. G.

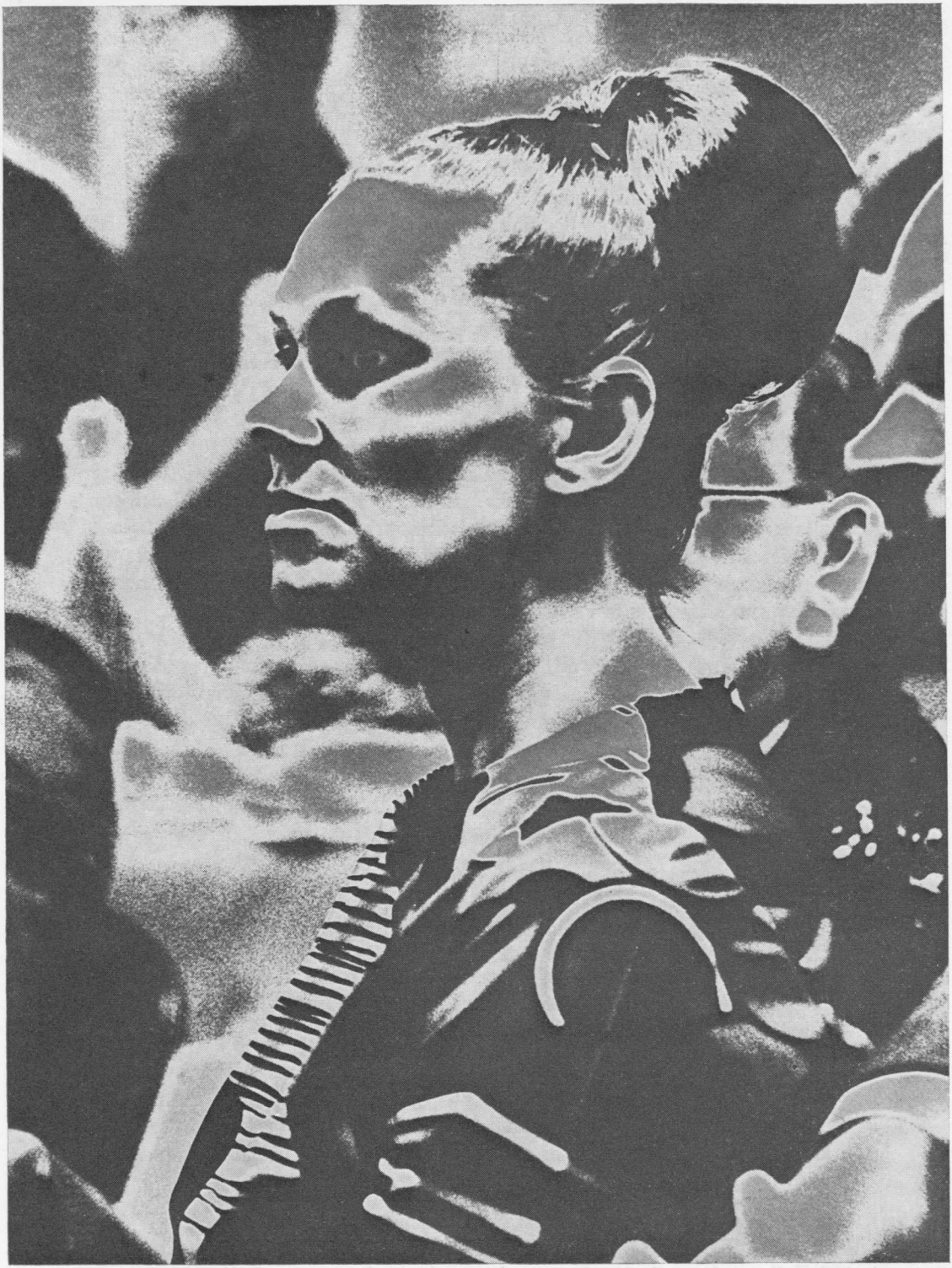

Algirdo Grigaičio nuotr.

Zita

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONCERTAS

Jau baigėsi "Laiškų Lietuviams" straipsnio konkursas. Vertinimo komisija (Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S. J., Dalia Kučėnienė ir Nijolė Užubalienė) jau skaito atsiųstus rašinius. Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" koncerto metu š. m. kovo mėn. 26 d., Verbų sekmadienį, 4 val. po pietų Jaunimo Centre.

Šiais Jaunimo metais koncerto programą atliks jaunimas: Nerija Linkevičiūtė (sopranas), Vytautas Nakas (bosas) ir Benius Prapuolenis (baritonas), akompanuojant Alvydui Vasaičiui. Repertuaras bus labai įdomus ir visai naujas. Bus dainuojama solo, duetai ir trio. Ypač bus įdomios ir dar negirdėtos arijos iš operos "I Lituani", kur choro partiją atliks Alice Stephens vadovaujamos "Aidutės". Vakaro programai vadovaus Eglė Juodvalkytė. Visi "Laiškų Lietuviams" skaitytojai ir bičiuliai kviečiami dalyvauti.

LITERATŪROS KONKURSAS

JAV LB Švietimo Taryba skelbia konkursą parašyti jaunimui tinkamą literatūrinį veikalą (romaną, apysaką, novelę). Veikalas turi būti skiriamas paaugliams (teenagers) ir ne trumpesnis kaip 150 mašinėle rašytų puslapių. Laimėtojui skiriama 1000 dol. premija. Rankraščius, pasirašytus slapyvardžiu ir į atskirą vokelį įdėjus savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, siųsti Jaunimo skaitiniams ruošti komisijos pirmininkui šiuo adresu: Juozas Vaišnys, S. J., 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636.

Rankraščiams įteikti terminas — šių metų gruodžio mėn. 31 diena. Konkurso vertinimo komisija bus paskelbta vėliau. Ji turės visiškai laisvas rankas: pavyzdžiui, reikalui esant, galės net skelti premiją į dvi dalis. Rašant veikalą, reikia ypač dėmesį atkreipti į tai, kad jis būtų įdomus dabartiniam mūsų jaunimui — paaugliams. Premijuoto veikalo spausdinimu pasirūpins Švietimo Taryba, o su nepremijuotų, bet spausdintinų veikalų autoriais bus tariamasi atskirai, kaip jų veikalus išleisti.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Nauja plokštelė. Šiomis dienomis pasirodė nauja plokštelė *"Lietuvių kompozitorių* dainų rečitalis", įdainuota Stasės Krimaitės, akompanuojant A. Kučiūnui. Plokštelėje yra 14 dainų, parašytų pagal mūsų poetų tekstus. Aplanką piešė dail. A. Docius. Išleido "Lietuvių Dienos", 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029. Kaina 5 dol.

"Nemunas laužia ledus pavasarį", fortepionui koncertinis bravūrinis dalykas. Kaina 2 dol. *"Lietuvio giesmė"* chorui su fortepionu, premijuota PLB valdybos tautinių giesmių konkurse. Kaina 30 centų. JAV LB Kultūros Fondo leidiniai. Abudu dalykai parašyti komp. Broniaus Budriūno.

"Mišių giesmės" chorui arba bendram giedojimui, mecenatas — Kunigų Vienybės Connecticut Apygarda. Kaina 50 centų.
"Mūsų žemė Lietuva", premijuota PLB valdybos tautinių giesmių konkurse, ir *"Valio",* su fortepiono akompanimentais. Kaina 30 c. Galima gauti Broniaus Budriūno kūriniams leisti fonde: B. Budriūnas, 2620 Griffith Park Blvd., Los Angeles, Calif. 90039.

NUOŠIRDŽIAI DĖKOJAME "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" RĖMĖJAMS

35 dol. aukojo Marija Lapinskas.

20 dol. aukojo Br. Macianskas.

Po 10 dol. aukojo: A. Matulionis, prel. V. Balčiūnas, A. Augustaitis.

9 dol. aukojo J. Raišys.

6 dol. aukojo C. Petrulis.

Po 5 dol. aukojo: M. Matuzas, J. Laukaitis, R. Sidrys, M. Kriaučiūnienė, S. Kasnickas, kun. S. Morkūnas, E. Vaitkūnas, H. Laucius, J. Sungaila, M. Manomaitis, O. Vaitas, K. Aglinskas, J. Stašaitis, J. Daunoras, S. Jurskytė, L. Murauskienė, S. Paulauskaitė, F. Tallat-Kelpša, A. Petrauskas, K. Kronienė, Br. Konauka, V. Bubrevičiūtė, V. Rygertas, J. Rejeris, K. A. Rimai, J. Kasperavičius, A. Grigaliūnas, K. Majauskas, J. Vaineikis, Br. Klioré, J. Butikas, V. Janulaitis, D. Žuraitis, E. Arlauskas, K. Linkus, J. Telson, V. Numgaudas, kun. S. Morkūnas, I. Laucius, J. Jodelė, E. Vitkus, A. Lesevičius, J. Stankus, K. Mileris, K. Almėnas, kun. T. Palis, J. Šlapkauskas, L. Kairys, J. Banėnas, M. Žmuidzinienė, M. Ostrauskas, O. Dargienė, M. Ambrozaitis, S. Juškus, A. Valavičius, B. Kripkauskienė, A. Rimkus, M. Vaišvilienė, V. Mockus, I. Deksnys, P. Gruodis, K. Stravinskas, P. Subačius, F. Černius, B. Ūsas, S. Jurskytė, O. Jankevičiūtė, O. Vilėniškis, J. Leiberis.

Po 4 dol. aukojo: J. Petronis, J. Puidokas, S. Blynas, G. Repšys.

Po 3 dol. aukojo: V. Karoblis, A. Jucas, J. Kijauskas, kun. J. Patašius, E. Kaminskas, I. Valančius, kun. A. Treska, A. Lipčius, A. Martus, V. Maciejauskas, V. Širmulis, A. Žemaitaitienė, L. Vansauskienė, V. Remeikis.

Po 2 dol. aukojo: D. Grajauskas, L. Kezenius, V. Kuzma, V. Varaneckas, C. Senkevičius, A. Kašuba, A. Mantautas, G. Miglinas, R. Vaišnys, Č. Rukuiža, L. Raslavičius, V. Čiuprinskas, D. Jurcys, O. Kasperskis, K. Repšys, A. Viliušis, J. Žemaitis, V. Mitkus, J. Puidokas, I. Mantautas, S. Bugailiškienė, K. Genčius, M. Kapočius, A. Ramonaitienė, T. Kojelis, S. Statkienė, B. Kukalis, M. Andriušienė, B. Rėklaitienė, B. Vizbaras, kun. J. Vembrė, P. Šapalas, I. Vilimas, M. Pečiulis, V. Širmulienė, M. Kvedaras, J. Adomaitis, O. Kanišauskas, P. Žolynas, K. Jakštas, J. Samaitis, A. Bilaitienė, L. Senutienė, T. Landsbergienė, K. Balčiūnas, dr. J. Kižys, V. Andriukaitis, S. Kamarauskas, G. Indreika, S. Rutkus, S. Stravinskis, P. Subačius, F. Jarašius, K. Stasiulis, Z. Dailidka, E. Gimbutienė, A. Babonas, A. Naujokas, A. Lauraitis, P. Balandienė, S. Kalvaitis, S. Sakals, K. Jatas, S. Kasnickas, E. Vainius, K. Stundžia, A. Kašubienė, J. Kižys, Z. Brencius, B. Petrošius, A. Mikšienė, S. Nutautas, kun. J. Tautkus, B. Baras, A. Tamolonis, kun. J. Patašius, M. Krasauskas, M. Jonaitis, P. Augaitis, V. Grybauskas, V. Ramanauskas, S. Charžauskas, A. Grigelis, J. Grigaitis, M. Remienė, A. Vazalinskas, M. Kvedaras, M. Bichnevičius, S. Jankauskas, T. Kojelis, kun. M. Kirkilas, E. Jasaitienė, E. Ribokienė, L. Raslavičius, B. Monkevičienė, A. Škėmienė, J. Šalučka, M. Pauliukonis, M. Arštikaitis, E. Gimžauskienė, J. Bilevičius, L. Vedeckas, B. Bernotas, K. Eigelis, S. Kęsgaila, V. Gliosas, S. Kamarauskas, S. Paltarokienė, L. Stasižnienė, O. Kukarskienė, A. Želvys, K. A. Rimas, J. Samaitis, S. Zulpa, G. Songinas, A. Paulius, V. Kėzinaitis, P. Narbutis, F. Jurjonienė, L. Pračkaila, J. Juodvalkis, A. Bliūdžius.